

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.003.01.2022

**Pani
Katarzyna Fus
Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie
w Lublinie**

ul. Marii Koryznowej 2d
20-137 Lublin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.443.87.2022 z dnia 25 lipca 2022 r.
Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli

Kontrola nr P/22/031 *Wsparcie systemu pieczy zastępczej w procesie deinstytucjonalizacji*

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin

T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11

llu@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie (dalej: MOPR lub Ośrodek), ul. Marii Koryznowej 2d, 20-137 Lublin.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Katarzyna Fus, Dyrektor MOPR od 5 kwietnia 2019 r. Od 1 lipca 1990 r. do 31 marca 2019 r. Dyrektorem była Małgorzata Domagała. W okresie od 1 do 4 kwietnia 2019 r. Ośrodkiem kierowała Edyta Bujalska-Pawlak ¹ .
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja zadań w zakresie pieczy zastępczej, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz wzmocnienia procesu jej deinstytucjonalizacji.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (dla realizacji celów kontroli mogły być wykorzystane dowody sporządzone w latach wcześniejszych oraz w okresie późniejszym, a także dane statystyczne z tych okresów).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontrolerzy	1. Anna Kowalska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/32/2022 z 22 lutego 2022 r. 2. Ewa Kulik, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/16/2022 z 21 stycznia 2022 r. oraz nr LLU/72/2022 z 18 maja 2022 r. (akta kontroli tom I str. 5-13, tom III str. 5, 582)

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

MOPR podejmował i realizował zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w Mieście Lublin (dalej: Miasto) określone w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁴, lecz nie stanowiły one wystarczającego wsparcia dla tworzenia nowych i funkcjonujących rodzin zastępczych.

Mimo utrzymującego się wysokiego wskaźnika deinstytucjonalizacji⁵, który wskazywał, że więcej dzieci przebywało w pieczy rodzinnej niż instytucjonalnej, ustalono, że istotny wpływ na jego poziom - wynoszący w okresie objętym kontrolą od 71% do 72,3% lub 78,6% do 80,7%⁶ - miała liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych (61-64% dzieci przebywających w rodzinach zastępczych).

Dostępne formy rodzinnej pieczy zastępczej nie były adekwatne do potrzeb. W Mieście Lublin nie funkcjonowały rodzinne domy dziecka (dalej: RDD), a wśród rodzin zastępczych zawodowych (stanowiących od 3,5% w 2020 r. do 2,8%

¹ Na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez Prezydenta Miasta Lublin zarządzeniami nr 152/3/2019, nr 153/3/2019 i nr 154/3/2019 z dnia 29 marca 2019 r. do jednoosobowego kierowania MOPR do czasu zatrudnienia Dyrektora.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623 (dalej: ustawa o NIK).

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 447 (dalej: ustawa o pieczy zastępczej).

⁵ Procentowy udział liczby dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w odniesieniu do liczby dzieci w pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej).

⁶ W zależności od danych przyjętych do jego obliczenia, co przedstawiono w pkt 7.8 wystąpienia.

w 2021 r. rodzin zastępczych) żadna nie była rodziną specjalistyczną. Z powodu braku miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej do placówek opiekuńczo-wychowawczych z naruszeniem określonego w art. 95 ust. 1-3 ustawy o pieczy zastępczej kryterium maksymalnej liczby i minimalnego wieku wychowanków skierowano w okresie objętym kontrolą 14 dzieci. Liczba brakujących miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 33 w 2019 r., trzy w 2020 r. i 53 w 2021 r.

Kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej odbywało się zgodnie z wymaganiami ustawy o pieczy zastępczej, choć w jednym z dziesięciu przypadków po miesiącu od przekazania do sądu pozytywnej opinii o kandydatach, przekazano opinię negatywną, w związku z ujawnieniem okoliczności wskazujących na niespełnianie przez nich wymaganych warunków. Niejednolicie stosowano wewnętrzne regulacje określające wzory dokumentów obowiązujące w postępowaniu kwalifikacyjnym, co stwierdzono w trzech przypadkach (z sześciu), w których kwalifikacji kandydatów dokonano na wniosek sądu.

Organizowano szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze, choć okres oczekiwania na przeszkolenie był długi (w trzech przypadkach wyniósł od 8,4 do 12,6 miesiąca).

Nie został osiągnięty limit rodzin zastępczych zawodowych zawarty w powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej na lata 2019-2021⁷. Działania promocyjno-informacyjne podejmowane na rzecz rodzicielstwa zastępczego i naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej były w latach 2020-2021 ograniczone do jednej audycji telewizyjnej, wywieszania plakatów, rozdawania ulotek i broszur oraz informacji na stronie internetowej Ośrodka. Zidentyfikowane zostały problemy rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, w tym - w przypadku rodzin zawodowych - dostrzeżona została kwestia niskiego wynagrodzenia. Nie podjęto jednak dotychczas działań mających na celu stworzenie zachęty ekonomicznej dla kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe w postaci podwyższenia ustawowego wsparcia finansowego.

Mimo zdiagnozowania potrzeb obejmujących zadania wspierające funkcjonowanie istniejących i nowo powstałych rodzin zastępczych, nie przełożyło się to na ich wdrażanie w okresie objętym kontrolą, co uzasadniano ograniczonymi środkami budżetowymi i pandemią COVID-19. W kontrolowanych latach zapewniono wypłatę niezbędnych świadczeń obligatoryjnych i fakultatywnych. Organizowanie szkoleń dla funkcjonujących rodzin zastępczych było bardzo ograniczone, gdyż objęło sześć rodzin w 2019 r. i tylko cztery w 2020 r.⁸, przy funkcjonujących w tym okresie odpowiednio 325 i 311 rodzinach zastępczych. W odniesieniu do pozostałych form wsparcia od 52% do 57% rodzin zostało objętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Z poradnictwa oraz terapii psychologiczno-pedagogicznej skorzystało 17,5% rodzin w 2019 r., a tylko 8,8% w 2021 r. Natomiast udział w grupach wsparcia zapewniono 7,7% rodzin w 2019 r. i 5,1% w 2020 r. Z możliwości wsparcia w formie zatrudnienia osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i pracach gospodarczych oraz czasowego niesprawowania opieki (przerwy na wypoczynek) skorzystały tylko rodziny zawodowe. W okresie objętym kontrolą nie zapewniono rodzinom zastępczym poradnictwa przeciwdziałającego wypaleniu zawodowemu. W przypadku potrzeby zasięgnięcia porad prawnych kierowano rodziny zastępcze do punktów nieodpłatnej pomocy prawnej lub do Centrum Interwencji Kryzysowej.

⁷ Pełna nazwa „Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na Terenie Miasta Lublin w latach 2019-2021”, dalej: „Program rozwoju pieczy zastępczej” lub „Program”.

⁸ W 2021 r. nie zorganizowano żadnych szkoleń, o których mowa w art. 51 i 76 ust. 4 pkt 5 ustawy o pieczy zastępczej.

W okresie pandemii COVID-19 Ośrodek przeprowadzał oceny sytuacji dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej, lecz nie zapewniono w nich udziału – przynajmniej w formie zdalnej – w szczególności opiekunów zastępczych oraz rodziców biologicznych niepozbawionych władzy rodzicielskiej, czym naruszono art. 130 ust. 1 pkt 1 i 7 ustawy o pieczy zastępczej. Nierzetelne było nieudokumentowanie wysłuchania dziecka, o którym mowa w art. 4a ustawy o pieczy zastępczej, w związku z dokonaniem oceny jego sytuacji, jeżeli jego wiek i stopień dojrzałości na to pozwalały oraz nieudokumentowanie czy – stosownie do okoliczności – uwzględniono jego zdanie.

Niezgodnie z wymogami art. 46 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej, pięć ze zbadanych rodzin zastępczych nie posiadało aktualnych opinii psychologicznych o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, a jedna z tych rodzin, pomimo wezwań, także zaświadczeń o stanie zdrowia. Dodatkowo, rodzina ta została negatywnie oceniona - w grudniu 2021 r. - przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej ze względu na niewywiązywanie się opiekunów z obowiązków opiekuńczo-wychowawczych, co spowodowało stwierdzenie niezasadności dalszego pobytu dziecka w tej rodzinie.

MOPR składał do właściwego sądu wnioski o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dzieci celem uregulowania ich sytuacji prawnej zgodnie z art. 47 ust. 7 ustawy o pieczy zastępczej, z wyjątkiem trzech (z siedmiu) zbadanych przypadków. Podejmowano działania w celu dochodzenia świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, z tym, że w jednym przypadku (z ośmiu) dopiero po ponad dwóch latach od umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, tj. z naruszeniem terminu określonego w art. 38 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Rozpoznawanie sytuacji pieczy zastępczej, monitorowanie potrzeb oraz promocja rodzinnych form pieczy zastępczej.

Opis stanu
faktycznego

1.1. MOPR realizował zadania gminnego ośrodka pomocy społecznej i powiatowego centrum pomocy rodzinie określone ustawą o pieczy zastępczej. W związku z tym przeprowadzał rozpoznanie i dysponował danymi, a także diagnozą sytuacji rodzin, zamieszczonymi w gminnym programie wspierania rodziny⁹, oraz w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021-2030¹⁰.

(akta kontroli tom I str. 48, 64, 93-147, 149-247)

1.2. Diagnoza sytuacji i potrzeb w zakresie zapewnienia wsparcia dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej została zawarta w grudniu 2018 r. w Programie rozwoju pieczy zastępczej¹¹ oraz w grudniu 2020 r. w Strategii.

(akta kontroli tom I str. 90, 122-147, 204-237)

1.3. Diagnoza sytuacji rodzin oraz pieczy zastępczej w Mieście Lublin, zamieszczona w Programie rozwoju pieczy zastępczej, została ustalona na podstawie wyników niepublikowanych badań przeprowadzonych w 2015 r. przez Wyższą Szkołę Ekonomii i Innowacji w Lublinie we współpracy z MOPR¹² oraz

⁹ Opracowanym i realizowanym przez MOPR na podstawie art. 176 pkt 1 ustawy o pieczy zastępczej.

¹⁰ Stanowiącej załącznik do uchwały Rady Miasta Lublin nr 776/XXIV/2020 z 17 grudnia 2020 r. (dalej: „Strategia”). Strategia została opracowana przez zespół składający się z pracowników MOPR, w tym Zastępcę Dyrektora ds. pieczy zastępczej i wspierania rodziny, w konsultacji z pracownikami naukowymi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

¹¹ Stanowiącym załącznik do uchwały Rady Miasta Lublin nr 28/II/2018 z 20 grudnia 2018 r., która weszła w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2019 r.

¹² Badania przeprowadzone przy pomocy kwestionariusza ankiety przygotowanego przez zespół pracowników Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie biorących udział w projekcie „Opracowanie programu wspierania

analizy sprawozdań z realizacji Programów za lata 2013-2015 i 2016-2018. W Strategii diagnoza została uzupełniona o dane statystyczne z lat 2018-2019.

1.4. W diagnozie nie odwoływano się bezpośrednio do wskaźnika deinstytucjonalizacji, tj. procentowego udziału liczby dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w odniesieniu do liczby dzieci w pieczy zastępczej ogółem (rodzinnej i instytucjonalnej) na koniec roku¹³.

1.5. W diagnozie nie sformułowano wniosków odnoszących się bezpośrednio do deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. W części poświęconej pieczy instytucjonalnej wskazano jako główny cel „dostosowanie systemu instytucjonalnej pieczy zastępczej do aktualnych potrzeb”. Stwierdzono, że „działania będą skoncentrowane na utrzymaniu liczby miejsc, w szczególności w placówkach typu rodzinnego oraz wysokiego standardu jakości opieki w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Z uwagi na rosnące potrzeby w zakresie opieki nad dziećmi o specjalnych potrzebach należy podjąć starania o utworzenie placówki typu specjalistyczno-terapeutycznego”. „Zadania” określone w Strategii - odnoszące się do placówek opiekuńczo-wychowawczych - dotyczyły: utrzymania wysokich standardów opieki, zorganizowania placówki typu specjalistyczno-terapeutycznego, doskonalenia zawodowego kadry. W diagnozie zawartej w Strategii wskazano m.in., że na terenie Miasta głównym problemem rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej jest niedobór kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe i niezawodowe, w tym o charakterze pogotowia rodzinnego i specjalistycznego. Nie ma zawodowej specjalistycznej rodziny zastępczej. Nie funkcjonuje również żaden rodzinny dom dziecka. Wśród przyczyn braku kandydatów wskazywano problemy ze spełnieniem przez nich wszystkich warunków ustawowych, obawy przed przyjęciem dzieci z problemami wychowawczymi, a także kontaktami z rodzinami biologicznymi dzieci, tymczasowością opieki nad dzieckiem, ze względu na możliwość jego powrotu do rodziny biologicznej, a także – w przypadku rodzin zastępczych zawodowych – za niskie wynagrodzenie.

(akta kontroli tom I str. 93-94, 122-142, 202-220)

1.6. W Strategii określony został cel główny polegający na „zapewnieniu wszystkim dzieciom pozbawionym właściwej opieki rodziców, miejsc w pieczy zastępczej adekwatnych do potrzeb oraz zapewnienie wsparcia osobom usamodzielniającym się”, w ramach którego jednym z celów operacyjnych było „rozwijanie systemu rodzinnej pieczy zastępczej”. Dla realizacji tego celu zaplanowano następujące zadania: podejmowanie działań promocyjnych w celu pozyskania kandydatów do pełnienia niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych, kwalifikowanie i organizowanie szkoleń dla kandydatów i rodzin już istniejących, podejmowanie działań wspierających funkcjonujące rodziny zastępcze, podnoszenie kwalifikacji kadry.

(akta kontroli tom I str. 90-147, 204-220)

1.7. Diagnoza zawarta w Programie rozwoju pieczy zastępczej i w Strategii nie była aktualizowana w trakcie obowiązywania ww. dokumentów.

(akta kontroli tom I str. 140-147)

1.8. W Sprawozdaniu z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin oraz przedstawieniu potrzeb związanych z realizacją zadań z tego zakresu¹⁴ za 2019 r., 2020 r. i 2021 r., wskazane zostały

rozwoju rodzinnego systemu pieczy zastępczej na terenie Lublina w latach 2016-2018”. Badanie przeprowadzono m.in. wśród 84 rodzin zastępczych objętych opieką MOPR, w tym 45 spokrewnionych z dzieckiem, 30 niezawodowych, dziewięciu zawodowych, w tym siedmiu o charakterze pogotowia rodzinnego.

¹³ Wskaźnik stosowany w Informacji Rady Ministrów o realizacji ustawy o pieczy zastępczej, corocznie publikowanej na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

¹⁴ Dalej: sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu pieczy zastępczej.

działania MOPR, mające na celu promocję rodzicielstwa zastępczego, w tym pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze. W czerwcu 2019 r. odbyła się impreza plenerowa z okazji obchodów Dni Rodzicielstwa Zastępczego, w ramach której osoby zainteresowane mogły skorzystać z poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego. Pracownicy Działu ds. rodzinnej pieczy zastępczej i asysty rodzinnej¹⁵ w 2019 r. pełnili także dyżur podczas festynu rodzinnego zorganizowanego przy jednej z parafii na terenie Miasta. W latach 2020-2021 nie odbyły się imprezy z tej okazji. W ramach promocji rozwieszano plakaty oraz rozdawano ulotki i broszury informacyjne na temat poszukiwań kandydatów na rodziców zastępczych, osób chętnych do pełnienia funkcji rodzin wspierających. W październiku 2020 r. została wyemitowana w TVP Lublin, w ramach cyklu „Zdarzenia”, audycja promująca rodzicielstwo zastępcze, w której wywiadu udzieliła Zastępca Dyrektora MOPR ds. pieczy zastępczej i wspierania rodziny.

(akta kontroli str. tom III str. 47-48, 121, 445)

1.9. Według sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pieczy zastępczej za lata 2019-2021 do MOPR zgłosiło się w latach 2019-2020 po 16 rodzin zamierzających podjąć starania o ustanowienie ich rodzinami zastępczymi, z którymi przeprowadzono łącznie odpowiednio 34 i 38 spotkań informacyjnych. W 2021 r. zgłosiło się 18 rodzin, z którymi przeprowadzono 47 spotkań.

(akta kontroli str. tom III str. 47-48, 121, 445)

Zastępca Dyrektora MOPR ds. pieczy zastępczej i wspierania rodziny stwierdziła, że motywacją zgłaszających się było uzyskanie dokładnych informacji m.in. na temat warunków jakie muszą spełniać kandydaci czy dokumentów do zgromadzenia. Spośród 16 rodzin, które zgłosiły się w 2019 r. – sześć zrobiło to w wyniku działań promocyjno-informacyjnych. Pozostałe chciały zdobyć informacje jak zostać rodziną zastępczą dla dziecka, które było im bliskie. W 2020 r. zgłosiło się 16 rodzin, z tego sześć w wyniku działań promocyjno-informacyjnych, cztery powróciły ponownie, po wizycie w Ośrodku w poprzednim roku, a sześć było zainteresowanych przejęciem opieki nad znanym im dzieckiem. Z 18 rodzin, które zgłosiły się w 2021 r., siedem pojawiło się w wyniku działań promocyjno-informacyjnych, sześć ponownie (po wizycie w 2020 r.), w celu uzyskania dodatkowych informacji oraz zadeklarowania gotowości do rozpoczęcia szkolenia, a pięć wyraziło gotowość przejęcia opieki nad dzieckiem, które już znali. Łącznie, w wyniku przeprowadzonych spotkań informacyjnych 11 rodzin zostało ustanowionych rodzinami zastępczymi niezawodowymi, dwie są aktualnie w trakcie szkolenia, a jedna zapoznała się z dokumentami dziecka i wyraziła chęć pozostania dla niego rodziną zastępczą.

(akta kontroli tom III str. 567)

1.10. Na stronie internetowej MOPR (w trakcie prowadzenia czynności kontrolnych) dostępne były informacje na temat procedury kwalifikacji kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej lub zawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, w tym wzór formularza zgłoszeniowego do pobrania. Zostały wskazane numery telefonu do Działu pieczy zastępczej.

(akta kontroli str. tom I str. 490-496)

1.11. Dyrektor MOPR wskazała, że informacje o potrzebach i rekomendacje w zakresie systemu pieczy zastępczej przedkładane były Prezydentowi i Radzie Miasta w corocznie sporządzanych - na podstawie art. 182 ust. 5 ustawy o pieczy zastępczej - sprawozdaniach z realizacji zadań z zakresu pieczy zastępczej (opublikowanych w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) Urzędu Miasta).

Analiza trzech sprawozdań (za 2019 r., za 2020 r. i za 2021 r.) wykazała, że zwracano w nich uwagę na podobne kwestie, tj. m.in.:

¹⁵ Dalej: Dział pieczy zastępczej.

- w celu pozyskania kandydatów na rodziny zastępcze należy prowadzić akcje promujące rodzicielstwo zastępcze;
- biorąc pod uwagę zgłaszane przez rodziny zastępcze zapotrzebowanie na konkretne szkolenia będą one realizowane w latach kolejnych w miarę możliwości kadrowych i finansowych Miasta;
- rosnące zainteresowanie rodzin zastępczych zawodowych korzystania z usług rodziny pomocowej, jak również osoby do pomocy przy pracach gospodarskich i w opiece nad dziećmi (w przypadku umieszczenia w rodzinie powyżej 3 dzieci), będzie się wiązać z wyższymi kosztami obsługi tego zadania, co zostanie uwzględnione w planie budżetu w kolejnych latach;
- należy systematycznie pozyskiwać dodatkowe środki finansowe w przypadku pojawienia się potrzeby zwiększenia zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz zasadne jest kontynuowanie działań na rzecz zapewnienia koordynatorom możliwości systematycznego podnoszenia kwalifikacji;
- pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych (ze szczególnym uwzględnieniem programów rządowych) na dofinansowanie wynagrodzeń dla koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;
- w sprawozdaniu za 2019 r. wskazano, iż w związku z problemami pozyskania kandydatów do pełnienia funkcji prowadzącego rodzinny dom dziecka wskazane byłoby wygospodarowanie z zasobów Miasta lokalu z przeznaczeniem na prowadzenie rodzinnego domu dziecka, co zwiększyłoby szansę na pozyskanie kandydata również spośród rodzin, które nie mają obecnie odpowiednich warunków lokalowych;
- w sprawozdaniu za 2021 r. stwierdzono m.in. „W miarę możliwości budżetowych Miasta należy podnosić wynagrodzenia zawodowych rodzin zastępczych, gdyż działanie to motywuje i umożliwia pozyskanie większej liczby kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zgodnie z postulatem deinstytucjonalizacji”.

(akta kontroli tom I str. 90, tom III str. 53, 74-76, 139-140, 461-462)

1.12. MOPR - za pośrednictwem Unii Metropolii Polskich - zgłaszał uwagi do kolejnych projektów ustawy o zmianie ustawy o pieczy zastępczej, w różnych kwestiach, w których planowane było wprowadzenie zmian.

MOPR nie kierował do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej postulatów odnoszących się wprost do zmian prawnych i organizacyjnych mających na celu wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. W sierpniu 2019 r. Dyrektor Ośrodka skierowała do Ministerstwa pismo w sprawie wprowadzenia przepisów, na podstawie których przyznawane będą dodatki terenowe dla asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, ze względu na ich istotną rolę w procesie wsparcia rodzin biologicznych i zastępczych. W odpowiedzi (z 27 września 2019 r.) Ministerstwo poinformowało, iż rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 maja 2018 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych¹⁶ określa w załączniku nr 3 kwoty minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego przysługującego asystentom rodziny. Tak określona stawka wynagrodzenia pozwala samorządom na dostosowanie poziomu wynagrodzeń do możliwości finansowych jednostki oraz struktury wynagrodzeń na danym terenie. Rozporządzenie daje także możliwość wyznaczenia ścieżki rozwoju zawodowego, a co za tym idzie awansu stanowiskowego i finansowego dla asystentów rodziny oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. W rozporządzeniu wskazane zostały jedynie kwoty minimalnych wynagrodzeń,

¹⁶ Dz. U. z 2018 r. poz. 936, ze zm., uchylone z dniem 1 listopada 2021 r.

w związku z powyższym samorządy mają możliwość ustalenia wynagrodzenia dla asystentów i koordynatorów w wysokości równoważnej wynagrodzeniu przysługującemu pracownikom socjalnym.

(akta kontroli tom I str. 260-261, 360-389, 519-521)

1.13. Odnosząc się do kwestii ograniczeń i barier rozwoju pieczy zastępczej, Dyrektor MOPR stwierdziła m.in., że bariery prawne wynikają z niespójności projektowanych aktów prawnych i dokumentów strategicznych dotyczących procesu deinstytucjonalizacji w pieczy zastępczej na poziomie krajowym, tj. Strategii i zmian w ustawie o pieczy zastępczej. Projekt nowelizacji ustawy zmierza do zakazu tworzenia nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, a następnie likwidacji form instytucjonalnych. Z kolei projektowana Strategia zakłada stopniową reformę całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych i realizację opieki instytucjonalnej w nowej formule, tj. dążenie do rozwoju małych placówek, realizację pobytu całodobowego o charakterze bardziej turnusowym, jak również wykorzystanie potencjału i kwalifikacji kadry placówek do wsparcia rodzin z dziećmi w środowisku. Horyzont czasowy tych działań został określony do 31 grudnia 2035 r., a nie w perspektywie pięcioletniej, jak to przewidują projektowane zmiany ustawy. Dyrektor Ośrodka podkreśliła, że deinstytucjonalizacja wymaga w pierwszej kolejności wsparcia rodzin naturalnych i rozwój zasobów opiekunów zastępczych. Brak możliwości tworzenia miejsc w ramach całodobowej opieki instytucjonalnej, przy małej liczbie rodzin zastępczych, w szczególności zawodowych, jest działaniem zbyt radykalnym i może w konsekwencji doprowadzić do sytuacji, w których powiaty będą miały problemy z zabezpieczeniem opieki dzieciom umieszczanym w pieczy. Kolejną barierą jest niedobór środków finansowych, które Miasto może przeznaczyć na rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, które umożliwiłyby zaoferowanie szerokiego wachlarza usług społecznych w celu wsparcia rodziców naturalnych, a także rozwój opieki zastępczej.

(akta kontroli tom I str. 261-262)

1.14. Według Dyrektora MOPR: deinstytucjonalizacja nie może przybrać formy skrajnej, tj. całkowitej likwidacji pieczy instytucjonalnej. Perspektywa odejścia od opieki instytucjonalnej jest przedwczesna biorąc pod uwagę - z jednej strony - zaawansowanie standaryzacji placówek i nakładów finansowych poczynionych na ten cel oraz - z drugiej strony - brak kandydatów na opiekunów zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka. Wciąż brakuje miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Pozyskiwanie odpowiednich kandydatów na rodziny zastępcze jest procesem długotrwałym i trudnym. Wśród zgłaszających się znajdują się osoby o niskich kompetencjach opiekuńczo-wychowawczych. Dalsze funkcjonowanie placówek jest konieczne, tym bardziej, że od początku 2021 r. są to jednostki kameralne, liczące 14 miejsc. Wiele dzieci chorych i obarczonych ciężkimi deficytami rozwojowymi znajduje fachową opiekę w specjalistycznych formach instytucjonalnych, w których zapewnione są profesjonalne oddziaływania w tym stała rehabilitacja. Opieki takiej nie są w stanie zapewnić rodziny zastępcze. Pozytywnie należy ocenić zmiany, które się dokonały w pieczy instytucjonalnej, a polegały na zmniejszeniu maksymalnej liczby podopiecznych, podwyższeniu granicy wieku przyjmowanych dzieci oraz zmianie formuły funkcjonowania placówek, dlatego całkowita likwidacja opieki instytucjonalnej nie wydaje się ani realna, ani korzystna.

(akta kontroli tom I str. 262-263)

Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej.

1.15. Program rozwoju pieczy zastępczej stanowił część Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na terenie Miasta w latach 2019-

2021¹⁷.

(akta kontroli tom I str. 148-248)

1.16. Program zawierał diagnozę pieczy zastępczej oraz sformułowane na jej podstawie „potrzeby i rekomendacje”.

a) Ośrodek nie posiadał dokumentacji potwierdzającej, że opracowanie Programu zostało poprzedzone konsultacjami z interesariuszami takimi jak: rodzice zastępczy, rodziny pomocowe i koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej.

Dyrektor MOPR stwierdziła, że Program był ustnie konsultowany z koordynatorami, asystentami rodziny zatrudnionymi w Ośrodku, a także opiekunami zastępczymi objętymi wsparciem koordynatorów.

(akta kontroli tom I str. 148-248, 258-259)

b) W Programie określone zostały następujące „rekomendacje i działania” mające na celu „optymalizację funkcjonowania” tego systemu, tj.:

1) W zakresie pozyskania kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych – wskazano m.in. „ściśle i skrupulatnie” przestrzeganie warunków, jakie muszą spełniać osoby kandydujące.

W ramach działań na rzecz funkcjonujących rodzin zastępczych wskazano jako niezbędne rozwijanie form czasowej opieki nad dziećmi przez rodziny pomocowe; „doskonalenie pomocy specjalistycznej” pedagogiczno-psychologicznej dla opiekunów zastępczych i ich dzieci (konsultacje, poradnictwo, grupy wsparcia), w szczególności w rodzinach spokrewnionych tworzonych przez dziadków, ze względu na zdiagnozowane problemy związane z ich gorszą sytuacją materialną, niedyspozycjami zdrowotnymi i niższą wydolnością psychofizyczną, co prowadzi często do nieprawidłowości związanych z wypełnianiem zadań związanych z opieką i wychowaniem. Wskazano także, że dzieci wychowujące się w rodzinach spokrewnionych bardzo często nadal przebywają w obrębie niewłaściwych wpływów środowiskowych i wymagają pomocy w wyrównaniu zaniedbań edukacyjnych, których doświadczały w rodzinach biologicznych. Poza tym wskazano, że dzieci i młodzież umieszczone w rodzinach zastępczych na terenie Miasta będą mogły skorzystać z zajęć wyrównujących wiedzę, brokera edukacyjnego, warsztatów rozwijania umiejętności i radzenia sobie w okresie dojrzewania, zajęć socjoterapeutycznych oraz zajęć z wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.

W ramach dalszej realizacji projektu „Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin” zaplanowano kontynuowanie „grup wsparcia” dla rodzin zastępczych niezawodowych oraz rodzin spokrewnionych, w tym „trening umiejętności wychowawczych”, „poradnictwo psychologiczne”.

Podkreślono, że wszechstronna pomoc rodzinom zastępczym wymaga zatrudnienia odpowiedniej liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz podnoszenia przez nich kwalifikacji. Stwierdzono m.in., iż obecnie zatrudnieni mogą objąć wsparciem maksymalnie 165 rodzin zastępczych, czyli mniej niż połowę funkcjonujących. Wskazane wydaje się zwiększenie liczby zatrudnionych koordynatorów w kolejnych latach, z uwagi na wzrost liczby rodzin zastępczych. W celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych, koordynatorzy powinni stale uczestniczyć w szkoleniach.

2) Reorganizacja placówek opiekuńczo-wychowawczych – odnotowano, że rozwój optymalnego systemu instytucjonalnej pieczy zastępczej wymaga reorganizacji dwóch placówek prowadzonych przez Miasto oraz placówki prowadzonej na zlecenie, poprzez podział na mniejsze, z liczbą miejsc nieprzekraczających 14.

¹⁷ Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy o pieczy zastępczej, do zadań własnych gminy należy obowiązek opracowania i realizacji 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Na podstawie art. 180 pkt 1 przedmiotowej ustawy, do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej.

3) Usamodzielnianie wychowanków pieczy zastępczej – stwierdzono, iż należy rozważyć przeznaczenie większej liczby mieszkań z zasobów Miasta na potrzeby osób opuszczających pieczę zastępczą. Podkreślono także, że będą kontynuowane i rozwijane pozafinansowe formy wsparcia jak: zapewnienie pomocy psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, a także poradnictwo zawodowe, w związku z problemami z wyborem ścieżki kształcenia i planowaniem kariery zawodowej.

(akta kontroli tom I str. 148-248)

c) W Programie w zakresie „rozwoju systemu pieczy zastępczej” określono trzy cele i sformułowano dla nich zadania do realizacji:

- cel 1 „organizacja wielowymiarowych działań na rzecz rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci”, w ramach którego przewidziano następujące zadania do realizacji: działania informacyjne i propagujące rodzicielstwo zastępcze, zwiększenie liczby zawodowych rodzin zastępczych, kontynuacja procesu kwalifikowania kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych oraz kandydatów do prowadzenia rodzinnych domów dziecka i umożliwienie im szkoleń, działania na rzecz dostępu do specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i prawnego, organizacja szkoleń skierowanych do istniejących rodzin zastępczych, wspieranie poprzez świadczenie usług rodzin pomocowych, prowadzenie grup wsparcia, zapewnienie pomocy edukacyjnej dzieciom w postaci zajęć wyrównujących wiedzę, zajęć socjoterapeutycznych, brokera edukacyjnego, warsztatów rozwijania umiejętności wychowawczych oraz zajęć z wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, zapewnienie wsparcia wykwalifikowanych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;
- cel 2 „optymalizacja systemu instytucjonalnej pieczy zastępczej”, w ramach którego przewidziano takie zadania jak: dostosowanie dwóch placówek opiekuńczo-wychowawczych do wymogów ustawowych oraz utworzenie jednostki obsługującej nowo utworzone placówki; dbanie o zachowanie i podnoszenie standardów pobytu dzieci w placówkach, inicjowanie i wypracowywanie efektywnych form współpracy z rodzinami biologicznymi oraz organizowanie innowacyjnych form aktywizacji dzieci;
- cel 3 „doskonalenie systemu wsparcia procesu usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej”, w tym następujące zadania do realizacji: kontynuacja działań na rzecz wyrównywania szans usamodzielniającym się wychowankom poprzez objęcie ich pomocą finansową, psychologiczną, prawną oraz pomocą w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia; utrzymanie na poziomie roku 2017 liczby mieszkań chronionych treningowych dla osób usamodzielnianych¹⁸ oraz zapewnienie środków finansowych na ich funkcjonowanie, zapewnienie wsparcia umożliwiającego usamodzielniającym się określenie ścieżki edukacyjno-zawodowej, wykorzystanie oprogramowania komputerowego, służącego do poradnictwa zawodowego i planowania kariery; kontynuacja polityki informacyjnej w obszarze usamodzielniania, rozpowszechnianie wiedzy w tym zakresie poprzez publikacje, bieżące aktualizowanie strony internetowej, a także cykliczne spotkania z osobami, których dotyczy ten proces; zaktualizowanie informatora dla osób usamodzielnianych opuszczających rodziny zastępcze i placówki.

d) Do poszczególnych celów wskazana została grupa „realizatorów”, w tym:

- do celu nr 1: MOPR, placówki poradnictwa specjalistycznego, Ośrodek Adopcyjny i organizacje pozarządowe (bez skonkretyzowania),

¹⁸ Siedem mieszkań dla 25 mieszkańców.

- do celu nr 2: „Miasto Lublin” (bez skonkretyzowania), MOPR, placówki opiekuńczo-wychowawcze, organizacje pozarządowe (bez ich wskazywania),
- do celu nr 3: MOPR, Wydział Spraw Mieszkaniowych Urzędu Miasta, Miejski Urząd Pracy i placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Program nie określał sposobu realizacji poszczególnych zadań, ani podmiotów odpowiedzialnych za realizację każdego z nich.

W Programie zastrzeżono również, że zakres realizacji działań w nim zawartych, niewynikających bezpośrednio z przepisów ustawy, uzależniony będzie od wielkości środków posiadanych przez Miasto, organizacje pozarządowe i inne podmioty zaangażowane w realizację. Źródłami finansowania miały być środki finansowe z budżetu Miasta, budżetu państwa, podmiotów zaangażowanych w realizację, pozyskane z funduszy europejskich, od sponsorów oraz inne.

(akta kontroli tom I str. str. 242-246)

e) W Programie został określony limit rodzin zastępczych zawodowych na kolejne lata kalendarzowe, tj. założono 13 rodzin na 2019 r. i po 14 na 2020 r. oraz 2021 r.

W treści Programu stwierdzono m.in.: „ustalając limit rodzin zastępczych zawodowych wzięto pod uwagę fakt, że zwiększenie liczby takich rodzin wymaga pozyskania odpowiednich kandydatów do pełnienia tej funkcji. Celowi temu powinny posłużyć zintensyfikowane działania promujące rodzicielstwo zastępcze w formach wizualnej i medialnej, działania informacyjne, poradnictwo, ale także, w miarę możliwości, tworzenie oferty świadczeń fakultatywnych dla istniejących i nowo powstających rodzin zastępczych”.

Analiza danych z rejestru rodzin zastępczych zawodowych wykazała, że liczba tych rodziny wynosiła: 11 na 31 grudnia 2018 r., 12 na 30 czerwca 2019 r., 11 na 31 grudnia 2019 r. oraz na 30 czerwca i 31 grudnia 2020 r., 10 na 30 czerwca 2021 r. i dziewięć na 31 grudnia 2021 r.

(akta kontroli tom I str. 30, 34, 57, 74, 238-239, 522, 527, 571)

f) W Programie wskazano, że monitoring realizacji zadań prowadzony będzie przez MOPR oraz, że wskaźniki przypisane do poszczególnych zadań odnoszą się do oczekiwanych efektów działania, a poziom realizacji wskaźnika będzie wskazywał stopień w jakim efekt został osiągnięty.

(akta kontroli tom I str. 247)

g) W okresie objętym kontrolą z realizacji Programu, w tym także z rozwoju pieczy zastępczej, sporządzono dwa sprawozdania W styczniu 2021 r. – za 2019 r. i we wrześniu 2021 r. – za 2020 r. Sprawozdania zostały zaakceptowane przez Zastępcę Prezydenta, przekazane Radzie Miasta i opublikowane w BIP Urzędu Miasta.

(akta kontroli tom I str. 264-359)

h) Projekt Programu został sporządzony przez MOPR, a następnie zaakceptowany przez Zastępcę Prezydenta Miasta i uchwalony przez Radę Miasta. W Programie nie określono wartości docelowych wskaźników, co nie pozwalało rzetelnie ustalić stopnia realizacji poszczególnych celów.

Według Dyrektora MOPR wynikało to z „trudności natury praktycznej w określaniu wartości docelowych wskaźników w dziedzinach społecznych”, gdyż trudno np. przewidzieć ile osób skorzysta z danej formy pomocy, czy też jaka liczba dzieci zostanie umieszczona w pieczy zastępczej w kolejnych latach. Pomiar w dziedzinach społecznych mają niejednokrotnie charakter jakościowy. Mierniki w tych dziedzinach nie zawsze mogą mieć charakter ścisły, gdyż często nie są w pełni mierzalne, co jest konsekwencją rodzaju wykonywanych zadań.

W ocenie NIK powołane przyczyny nie odnoszą się do wszystkich wskaźników przyjętych w Programie, gdyż istniała możliwość zaplanowania docelowych wartości mierników, w szczególności np. w przypadku liczby zrealizowanych działań

promocyjnych propagujących rodzicielstwo zastępcze czy liczby szkoleń skierowanych do rodzin zastępczych.

(akta kontroli tom I str. 242-247, 256, 260, tom II str. 256)

Według przyjętych wskaźników realizacja Programu za 2019 r. i 2020 r. przedstawiała się w następujący sposób:

- liczba zrealizowanych działań promocyjnych: pięć¹⁹ w 2019 r. i trzy²⁰ w 2020 r. (ograniczone w 2020 r. ze względu na stan epidemii SARS-CoV-2),
- liczba osób/rodzin, które zostały zakwalifikowane na szkolenie do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej: 26 osób/17 rodzin w 2019 r. i 23 osoby w 2020 r.,
- liczba osób/rodzin, które odbyły szkolenie dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej: 12 osób/dziewięć rodzin w 2019 r. i 22 osoby w 2020 r.,
- liczba osób, które zostały objęte specjalistycznym poradnictwem: 75 w 2019 r. i 26 w 2020 r.,
- liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej: 11 w 2019 r. i 10 w 2020 r.,
- liczba koordynatorów objętych szkoleniami podnoszącymi kwalifikacje zawodowe: ośmiu²¹ w 2019 r. i 10 w 2020 r.,
- liczba rodzin zastępczych objętych wsparciem koordynatorów: 185 w 2019 r. i 169 w 2020 r.,
- liczba rodzin zastępczych objętych wsparciem rodzin pomocowych: trzy w 2019 r. i pięć w 2020 r.,
- liczba rodzin zastępczych uczestniczących w grupach wsparcia: 26 w 2019 r. i 16 w 2020 r.,
- liczba szkoleń skierowanych do rodzin zastępczych: po dwa w latach 2019-2020 (w tym jedno było szkoleniem dla kandydatów na rodziny zastępcze),
- liczba rodzin zastępczych uczestniczących w szkoleniach: 14 w 2019 r. i cztery w 2020 r. (łącznie z kandydatami na rodziny zastępcze),
- liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej objętych pomocą edukacyjną, socjoterapeutyczną oraz zajęciami z wczesnego wspomagania rozwoju: 23 w 2019 r. i 30 w 2020 r.

W podsumowaniu realizacji zadań w ramach celu „Organizacja wielowymiarowych działań na rzecz rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci”, w obu analizowanych sprawozdaniach zawarto niemal identyczne ogólne sformułowania, iż „system rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Miasta zabezpiecza najważniejsze potrzeby rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych” oraz, że „wszystkie założone zadania” w ramach ww. celu „były wypełniane”.

(akta kontroli tom I str. 271-287, 318-333)

1.17.-1.18. Monitoring Programu był prowadzony przez MOPR w formie corocznie przedkładanych sprawozdań częściowych przekazywanych przez poszczególnych realizatorów (w tym – w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej - Dział pieczy zastępczej, a w zakresie pieczy instytucjonalnej – oprócz komórek organizacyjnych MOPR - przez placówki opiekuńczo-wychowawcze).

(akta kontroli tom I str. 259, 264-359, 571)

¹⁹ Tj. 1) obchody Dnia Rodzicielstwa Zastępczego, 2) 60 sztuk plakatów, 3) 1000 sztuk ulotek, 4) 700 sztuk broszur, 5) dyżur podczas Festynu Rodzinnego w jednej z parafii na terenie Miasta.

²⁰ Tj. 1) audycja promująca rodzicielstwo zastępcze, 2) informacje na stronie internetowej oraz 3) spotkania informacyjne w siedzibie Działu pieczy zastępczej.

²¹ W sprawozdaniu z realizacji Programu za 2019 r. wykazano nieprawidłowo „18 koordynatorów”.

2. Organizacja pieczy zastępczej.

2.1. MOPR został wyznaczony na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej z dniem 1 stycznia 2012 r. zarządzeniem Prezydenta Miasta²².

(akta kontroli tom I str. 15-16)

2.2. W strukturze organizacyjnej Ośrodka funkcjonował Wydział pieczy zastępczej i wspierania rodziny²³ - nadzorowany przez Zastępcę Dyrektora ds. pieczy zastępczej i wspierania rodziny - który realizował zadania gminy i powiatu oraz powiatowego centrum pomocy rodzinie określone ustawą o pieczy zastępczej. W ramach Wydziału funkcjonowały:

- 1) Dział pieczy zastępczej, który realizował zadania organizatora pracy z rodziną i organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W jego skład wchodziły m.in.: Sekcja ds. wsparcia rodzin zastępczych (realizująca zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej), Sekcja ds. świadczeń dla rodzin zastępczych oraz Wieloosobowe stanowisko pracy pedagog i Wieloosobowe stanowisko pracy psycholog;
- 2) Dział ds. placówek opiekuńczo-wychowawczych, wsparcia dziennego i usamodzielnienia, który realizował m.in. zadania dotyczące instytucjonalnej pieczy zastępczej, zadania z zakresu pomocy dla osób usamodzielnianych, w tym opuszczających pieczę zastępczą;
- 3) Dział – Specjalistyczna Poradnia dla Rodzin, który realizował zadania z zakresu ustawy o pomocy społecznej z zakresu poradnictwa rodzinnego.

Komórki organizacyjne wchodzące w skład Wydziału posiadały cztery różne lokalizacje na terenie Miasta:

- Zastępca Dyrektora kierujący Wydziałem oraz Dział ds. placówek opiekuńczo-wychowawczych, wsparcia dziennego i usamodzielnienia – siedziba główna MOPR przy ul. Koryznowej 2d,
- Dział – Specjalistyczna Poradnia dla Rodzin – siedziba przy ul. Popieluszki 28e,
- Dział pieczy zastępczej – w dwóch lokalizacjach Sekcja ds. wsparcia rodzin zastępczych, Wieloosobowe stanowisko pracy pedagog, Wieloosobowe stanowisko pracy psycholog - przy ul. Poniatowskiego 4, natomiast Sekcja ds. świadczeń dla rodzin zastępczych i Sekcja ds. asysty rodzinnej przy ul. Hutniczej 1a.

(akta kontroli tom I str. 48-68, 73-75, tom III str. 539-552)

Podczas oględzin głównej siedziby Działu pieczy zastępczej stwierdzono m.in., że:

- koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej nie zapewniono adekwatnej (do liczby osób zatrudnionych) ilości biurek, krzeseł i komputerów, aby każdy z nich posiadał własne miejsce pracy. W latach 2019-2021 zatrudnionych było odpowiednio jedenastu i dziesięciu koordynatorów, a – w trakcie prowadzenia czynności kontrolnych NIK - dziewięciu. Pomieszczenie, które zostało przeznaczone do ich pracy posiadało około 15 m² i wyposażone zostało w pięć biurek, pięć komputerów stacjonarnych i sześć krzeseł. Zarówno biurka jak i sprzęt komputerowy niezbędny do pracy były współdzielone przez koordynatorów, a czas korzystania przez danego pracownika ze stanowiska pracy został przewidziany w opracowanym w tym celu grafiku. Organizacja taka funkcjonowała od 2012 r. Ostatnia pisemna prośba, skierowana przez

²² Zarządzenie Prezydenta Miasta Lublin nr 1122/2011 z dnia 24 listopada 2011 r. zmienione zarządzeniem Prezydenta Miasta nr 52/11/2013 z 15 listopada 2013 r.

²³ Według Regulaminu organizacyjnego Ośrodka, stanowiącego załącznik do Zarządzenia nr 41/5/2018 Prezydenta Miasta Lublin z 9 maja 2018 r. w sprawie ustalenia Regulaminu organizacyjnego MOPR. Zmienionego zarządzeniami Prezydenta Miasta nr 126/6/2018 z 29 czerwca 2018 r. i nr 62/12/2018 z 31 grudnia 2018 r. Od 24 października 2019 r. (do dnia rozpoczęcia niniejszej kontroli) obowiązywał Regulamin organizacyjny MOPR - stanowiący załącznik do Zarządzenia Prezydenta Miasta nr 62/10/2019 z 24 października 2019 r. w sprawie ustalenia Regulaminu organizacyjnego MOPR.

koordynatorów do Dyrektora MOPR, o poprawę m.in. opisanych warunków lokalowych, datowana była na luty 2021 r. Do marca 2022 r. nie zostały podjęte skuteczne działania w tym zakresie.

W sprawozdaniach z realizacji zadań z zakresu pieczy zastępczej za 2020 r. i za 2021 r. (przekazanych do akceptacji Zastępcy Prezydenta Miasta i do wiadomości Rady Miasta), w części poświęconej „potrzebom i rekomendacjom”, podkreślana była funkcja koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej jako istotna forma wspierania rodzin zastępczych. Dostrzegano także zasadność kontynuowania i intensyfikacji pracy koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Dyrektor MOPR stwierdziła, że koordynatorzy wykonują swoją pracę w zadaniowym systemie czasu pracy, co umożliwia dużą elastyczność w jej organizowaniu, a w związku z tym w dostępie do sprzętów i wyposażenia. W normalnych warunkach koordynatorzy znaczną część zadań wykonują w środowisku zamieszkania rodzin zastępczych, co powoduje, że w pomieszczeniach biurowych nie przebywają równocześnie wszystkie osoby zatrudnione. Wobec tego liczba biur, krzeseł i komputerów zabezpiecza niezbędne potrzeby w odniesieniu do możliwości lokalowych Działu. Stwierdziła, że „pracodawca ma świadomość występujących ograniczeń związanych z sytuacją lokalową oraz utrudnień w zakresie dostępności do siedziby Działu i poszukuje rozwiązania tego problemu”.

- organizacja posiedzeń w sprawie oceny sytuacji dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej w 2019 r. odbywała się w niewielkim (około 15 m²) pokoju, w którym - równolegle do zaproszonych na posiedzenie (m.in. opiekunów zastępczych, rodziców biologicznych, asystentów i przedstawicieli Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Ośrodka Adopcyjnego (dalej: Ośrodka Adopcyjnego) – stale pracował zespół pięciu specjalistów, tj. pedagogów i psychologów. Posiedzenia były przeprowadzane w czasie, w którym pracownicy niebiorący udziału w posiedzeniu, wykonywali swoje bieżące obowiązki.

Ogłędziny warunków lokalowych, w których oceny takie odbywały się w 2019 r. (a także w latach poprzednich) w formie stacjonarnej wykazały, że nie zapewniały one intymności i pełnego zabezpieczenia informacji wrażliwych.

(akta kontroli tom II str. 539-552, 560-564, tom III str. 139, 461-462)

2.3. Na koniec 2019 r. na terenie Lublina funkcjonowało 325 rodzin zastępczych, na koniec 2020 r. – 311, a na koniec 2021 r. – 319, w tym odpowiednio:

- 233, 225 i 231 stanowiły rodziny zastępcze spokrewnione (średnio 72% rodzin zastępczych),
- 81, 75 i 79 rodziny zastępcze niezawodowe,
- 11 na koniec 2019 r. i 2020 r. oraz dziewięć na koniec 2021 r. rodzin zastępczych zawodowych, w tym pełniące funkcję pogotowia rodzinnego.

W ramach rodzinnej pieczy zastępczej nie funkcjonowały w Lublinie w latach objętych kontrolą RDD, ani specjalistyczne rodziny zawodowe.

Przyczyny zmniejszenia liczby rodzin zastępczych zostały przedstawione w pkt 2.9. wystąpienia.

Na koniec 2019 r. funkcjonowało na terenie Lublina 17²⁴ placówek opiekuńczo-wychowawczych, natomiast na koniec 2020 r. i 2021 r. odpowiednio 18²⁵ i 20.

2.4. W pieczy zastępczej umieszczonych zostało: 175 dzieci w 2019 r., 133 w 2020 r. i 198 w 2021 r., w tym odpowiednio:

²⁴ W tym dwie socjalizacyjne, cztery rodzinne, do 25 marca 2019 r. jedna interwencyjna (a od marca 2019 r. łącząca funkcję socjalizacyjną i interwencyjną na podstawie zezwolenia Wojewody), 10 placówek łączących funkcje socjalizacyjne i interwencyjne.

²⁵ Od września 2020 r. przybyła jedna placówka socjalizacyjna (Dom Młodzieży SOS został zreorganizowany i powstały dwie placówki nr 1 i nr 2).

- 113, 68 i 108 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (tj. odpowiednio 65%, 51% i 55% dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej),
- 29, 38 i 44 w rodzinach zastępczych spokrewnionych,
- 24, 11 i 25 w rodzinach zastępczych zawodowych,
- dziewięć, 16 i 21 w rodzinach zastępczych niezawodowych.

2.5. Pieczę zastępczą opuściło: 147 dzieci w 2019 r., 146 w 2020 r. i 151 w 2021 r., w tym odpowiednio:

- 84, 81 i 90 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- 34, 35 i 34 w rodzinach zastępczych spokrewnionych,
- 18, 17 i 10 w rodzinach zastępczych niezawodowych,
- 11, 13 i 17 w rodzinach zastępczych zawodowych.

2.6. W okresie objętym kontrolą nie było wolnych miejsc w pieczy rodzinnej.

2.7. Na koniec poszczególnych lat okresu objętego kontrolą w rodzinnej pieczy zastępczej i w jej poszczególnych formach przebywało:

- 518 dzieci (na koniec 2019 r.), 519 (2020 r.) i 544 (2021 r.) - wykazano wszystkie dzieci przebywające w rodzinach zastępczych w Lublinie, bez względu na powiat pochodzenia, oraz dzieci z Lublina umieszczone poza Miastem, w tym odpowiednio:
 - 321, 322 i 333 w rodzinach zastępczych spokrewnionych (co stanowiło odpowiednio 61-62% dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej),
 - 139, 139 i 147 w rodzinach zastępczych niezawodowych,
 - 52, 54 i 58 w rodzinach zastępczych zawodowych,
 - sześć, cztery i sześć w rodzinnych domach dziecka (funkcjonujących poza Lublinem);
- 468 dzieci (na koniec 2019 r.), 465 (2020 r.) i 484 (2021 r.) - podano liczbę dzieci z terenu Miasta, tj. dzieci pochodzące z Lublina, mieszkające w rodzinach zastępczych na jego terenie i poza nim, w tym odpowiednio:
 - 299, 298 i 302 w rodzinach zastępczych spokrewnionych (co stanowiło odpowiednio 62-64% dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej),
 - 113, 110 i 118 w rodzinach zastępczych niezawodowych,
 - 50, 53 i 58 w rodzinach zastępczych zawodowych,
 - sześć, cztery i sześć w rodzinnych domach dziecka (funkcjonujących poza Miastem).

2.8. W latach objętych kontrolą liczba dzieci z terenu Miasta, które przebywały w pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej), wyniosła: 659 (na koniec 2019 r.) 643 (2020 r.) i 678 (2021 r.)

2.9. W okresie objętym kontrolą powstało odpowiednio po 30 rodzin zastępczych w latach 2019-2020 i 41 w 2021 r., w tym odpowiednio:

- 21, 19 i 27 rodzin zastępczych spokrewnionych (które stanowiły odpowiednio 70%, 63% i 66% nowo powstałych rodzin),
- osiem, 11 i 14 rodzin zastępczych niezawodowych,
- jedna rodzina zastępcza zawodowa w 2019 r. (która w latach 2015-2018 funkcjonowała jako rodzina niezawodowa).

Liczba rozwiązanych form rodzinnej pieczy zastępczej wynosiła: 41 w 2019 r., 38 w 2020 r. i 31 w 2021 r., w tym:

- 31, 23 i 21 rodzin zastępczych spokrewnionych,
- dziewięć, 15 i osiem rodzin zastępczych niezawodowych,
- jedna w 2019 r. i dwie w 2021 r. rodzin zastępczych zawodowych (pełniących funkcję pogotowia rodzinnego).

Rozwiązanie rodzin zastępczych zawodowych było spowodowane: rezygnacją jednej rodziny z powodów finansowych („niezadowolenia z wynagrodzenia”) oraz przejściem na emeryturę i usamodzielnieniem się dzieci (dwie rodziny).

Zmniejszenie liczby rodzin spokrewnionych i niezawodowych było spowodowane: niewłaściwym wywiązywaniem się rodziny ze swojej funkcji (interwencje w rodzinie, sprawowanie opieki pod wpływem alkoholu, podejrzenie stosowania przemocy, niewłaściwe sprawowanie opieki), niewydolnością opiekuńczo-wychowawczą, problemami wychowawczymi z podopiecznymi, problemami osobistymi opiekunów lub ich podeszłym wiekiem i złym stanem zdrowia.

(akta kontroli tom I str. 29-36, 249-255, 522-529)

Według przeprowadzonych badań ankietowych²⁶ powodami rozwiązania rodzin zastępczych były: przejście na emeryturę, problemy zdrowotne, (trzy rodziny), trudna sytuacja rodzinna, brak odpowiedniego wsparcia ze strony koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej i problemy opiekuńczo-wychowawcze (jedna rodzina).

Rodziny zawodowe twierdziły, że w trakcie pełnienia pieczy zastępczej otrzymały wystarczające wsparcie ze strony MOPR i innych instytucji publicznych, natomiast rodziny spokrewnione zaznaczyły odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Jako największe problemy związane z pełnieniem pieczy zastępczej rodziny zawodowe wskazały: niskie wynagrodzenia i problemy opiekuńczo-wychowawcze, przy czym w uwagach podkreślono, że zły wpływ na dzieci mają kontakty dzieci z rodzinami biologicznymi. Jedna rodzina spokrewniona twierdziła, że nie miała problemów, druga, że problemem było niezapewnienie przez organizatora pieczy właściwego wsparcia specjalistycznego i brak odpowiedniego wsparcia ze strony koordynatora, a także problemy opiekuńczo-wychowawcze.

Rodziny zawodowe upatrywały przyczyn niskiej liczby zgłoszeń kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej w: niskiej świadomości funkcji społecznej pełnionej przez rodziny zastępczej (dwie rodziny), braku gotowości na poświęcenie własnej rodziny dla celów pomocy innym (jedna), brak działań promujących potrzebę wzrostu liczby rodzin zastępczych (dwie), brak wsparcia finansowego (jedna) oraz niedocenywanie przez instytucje publiczne potrzeby rozwoju pieczy (jedna).

Obie rodziny spokrewnione stwierdziły, że przyczyną jest brak odpowiednich warunków ekonomicznych w rodzinach zainteresowanych pełnieniem opieki zastępczej oraz brak należytego wsparcia specjalistycznego.

Na pytanie, jakie rozwiązania należałoby wprowadzić, aby ułatwić rodzinom zastępczym i prowadzącym RDD wypełnianie przez nie zadań, wskazywano m.in.:

- konieczne jest odpowiednie wsparcie finansowe i pomoc specjalistyczna w bardzo szerokim rozumieniu (lekarska, psychologiczna i inna),
- rodziny powinny odczuwać, że są doceniane przez instytucje publiczne,
- podjęcie działań integracyjnych w odniesieniu do tych rodzin,
- ograniczenie do minimum kontaktu podopiecznych z rodzinami biologicznymi, ponieważ spotkania z rodziną biologiczną zaburzają pracę wychowawczą.

(akta kontroli tom III str. 365-369)

2.10. Z powodu braku miejsca w pieczy rodzinnej do placówek opiekuńczo-wychowawczych, naruszając standard maksymalnej liczby i/lub minimalnego wieku wychowanków, określonych w art. 95 ust. 1-3 ustawy o pieczy zastępczej, w ciągu roku skierowano pięcioro dzieci w 2019 r., jedno w 2020 r. i ośmioro w 2021 r.

W przypadku braku miejsc w rodzinach zastępczych na terenie Miasta podejmowane były działania mające na celu poszukiwanie miejsc w innych powiatach.

²⁶ Z 20 ankiet wysłanych przez NIK do rodzin, które zrezygnowały z pełnienia funkcji rodziny zastępczej (w tym 11 skutecznie doręczonych), ankiety złożyły cztery rodziny.

(akta kontroli tom I str. 29-36, akta kontroli tom III str. 339-345)

2.11. Jedna rodzina zastępcza niezawodowa została przekształcona w rodzinę zastępczą zawodową. Wniosek o przekształcenie rodzina złożyła w lutym 2019 r., po uprzednim przejściu w 2018 r. procedury kwalifikacyjnej na rodzinę zawodową, opisaną w pkt 3.5. ppkt d niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli tom I str. 29, 546)

2.12. W MOPR zatrudnionych było 11 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej na koniec 2019 r. oraz 10 na koniec 2020 r. i 2021 r., którzy sprawowali opiekę nad maksymalnie 15 rodzinami, zgodnie z art. 77 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli tom I str. 29, 530-531)

2.13.-2.14. W okresie objętym kontrolą Dyrektor MOPR nie zwracała się do Prezydenta Miasta o zwiększenie liczby etatów dla koordynatorów w związku z realizacją zadań związanych z ustawą o pieczy zastępczej, mimo, że m.in. w „rekomendacjach i działaniach mających na celu optymalizację funkcjonowania systemu pieczy zastępczej” w Programie rozwoju systemu pieczy zastępczej stwierdzono: „wskazane wydaje się zwiększenie liczby zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w kolejnych latach, z uwagi na wzrost liczby rodzin zastępczych na terenie Miasta”.

(akta kontroli tom I str. 240, 517-518)

2.15.-2.16. Nie wszystkie formy wsparcia merytorycznego przewidziane w ustawie o pieczy zastępczej zostały uruchomione na terenie Miasta. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie opisane zostały w pkt 6.3. niniejszego wystąpienia.

Rodziny zastępcze najczęściej korzystały z opieki koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej (od 185 rodzin w 2019 r. do 166 w 2021 r.), porad i terapii psychologiczno-pedagogicznej (od 64 rodzin w 2019 r. do 28 w 2021 r.) oraz innych form specjalistycznego wsparcia (od 57 rodzin w 2019 r. do 28 w 2021 r.). Najbardziej korzystały ze wsparcia rodziny pomocowej (trzy rodziny w latach 2019-2020 i dwie w 2021 r.), czasowego niesprawowania opieki na podstawie art. 69 ustawy o pieczy zastępczej (trzy rodziny w latach 2019-2020 i dwie w 2021 r.) oraz szkoleń, o których mowa art. 51 i 76 ust. 4 pkt 5 ustawy o pieczy zastępczej (sześć rodzin w 2019 r. i cztery w 2020 r.).

(akta kontroli tom I str. 40, tom III str. 276-277)

2.17. Dostępne w Mieście formy rodzinnej pieczy zastępczej nie były adekwatne do potrzeb. Z powodu braku miejsc do placówek opiekuńczo-wychowawczych z naruszeniem standardu liczby i wieku wychowanków skierowano: w 2019 r. - pięcioro, w 2020 r. - jedno i w 2021 r. - ośmioro dzieci.

(akta kontroli tom I str. 30)

3. Dobór rodzin i szkolenia kandydatów na rodziny zastępcze i do prowadzenia RDD.

3.1. Liczba rodzin, które zgłosiły chęć pełnienia funkcji rodziny zastępczej wyniosła: 32 w 2019 r.²⁷, 30 w 2020 r.²⁸ i 41 w 2021 r.²⁹, w tym: 13 (12,6%) na wniosek kandydatów złożony bezpośrednio do MOPR oraz 90 (87,4%) na podstawie wniosku skierowanego do właściwego sądu.

W badanym okresie nie zgłosili się kandydaci do prowadzenia RDD, ani na specjalistyczną rodzinę zawodową.

3.2. W latach 2019-2021 liczba rodzin przeszkolonych wyniosła:

– w 2019 r. – dziewięć, w tym sześć rodzin z wniosku do MOPR i trzy z wniosku

²⁷ Cztery rodziny na wniosek do MOPR, 28 rodzin na podstawie wniosku do właściwego sądu.

²⁸ Cztery rodziny na wniosek MOPR, 26 rodzin na podstawie wniosku do sądu.

²⁹ Pięć rodzin na wniosek do MOPR, 36 rodzin na wniosek skierowany do sądu.

skierowanego do sądu (wszystkie wnioski były z 2018 r.),

- w 2020 r. – dwanaście rodzin, w tym sześć z wniosku do MOPR (po dwie z 2018 r., z 2019 r. i z 2020 r.) i sześć z wniosku złożonego do sądu (cztery rodziny z 2019 r. i dwie z 2020 r.),
- w 2021 r. – trzy rodziny (wszystkie z wniosku do MOPR, w tym jedna z 2020 r. i dwie z 2021 r.).

W 2019 r. żadna rodzina nie została zakwalifikowana do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. W 2020 r. zakwalifikowano trzy rodziny (jedna ze zgłoszenia z 2018 r., dwie z 2019 r.), natomiast w 2021 r. – cztery (jedna zgłoszona w 2019 r., jedna z 2020 r. i dwie z 2021 r.).

(akta kontroli tom I str. 29-36, 42-45)

3.3. W okresie objętym kontrolą MOPR nie posiadał własnego programu szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Szkolenia były przeprowadzane przez zewnętrzne podmioty przy wykorzystaniu Programu szkoleniowego „PRIDE Rodzina piecza zastępcza”, zatwierdzonego przez właściwego Ministra dla wnioskodawcy, którym było Towarzystwo „Nasz Dom” w Warszawie³⁰.

(akta kontroli tom I str. 500-516)

3.4. W trakcie prowadzenia czynności kontrolnych Dyrektor MOPR przedstawiła potwierdzone za zgodność z oryginałem kserokopie, aktualizowanych co pół roku rejestrów danych o osobach pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej oraz o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i niezawodowej, które zostały przesłane przez Ośrodek do właściwych sądów – na podstawie art. 46 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej. Rejestry zawierały dane wymagane na podstawie art. 46 ust. 2 ww. ustawy.

Na ich podstawie nie można było jednak ustalić, kiedy dana rodzina została wpisana do rejestru.

(akta kontroli tom I str. 571, tom II str. 3)

3.5. Wyniki analizy próby badawczej dokumentacji 10 rodzin zastępczych³¹ zawarto poniżej w pkt a-d.

a) Postępowania kwalifikacyjne trwały odpowiednio:

- 216 dni³² w przypadku złożenia wniosku do MOPR przez funkcjonującą od 2015 r. rodzinę niezawodową „o objęcie procesem kwalifikowania do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej”,
- 257, 375 i 598 dni od złożenia przez kandydatów wniosku do MOPR do wydania zaświadczenia kwalifikacyjnego (jedna rodzina – 375 dni) lub wydania świadectwa o ukończeniu szkolenia dla kandydatów w przypadku dwóch rodzin (odpowiednio 257 i 598 dni), które nie wnioskowały o wydanie zaświadczenia kwalifikacyjnego;
- od 151 dni do 620 dni od wpływu do MOPR pisma z sądu o wydanie opinii o kandydatach na rodzinę zastępczą (w przypadku sześciu rodzin³³) do wydania świadectwa ukończenia szkolenia dla kandydatów na rodzinę zastępczą, gdyż kandydaci nie wnioskowali o wydanie zaświadczenia kwalifikacyjnego.

Analiza dokumentacji wykazała, że istotny wpływ na długość trwania ww. postępowań miał termin objęcia kandydatów szkoleniem. W przypadku kwalifikacji na rodzinę zawodową szkolenie rozpoczęło się po 153 dniach od złożenia wniosku

³⁰ Program został zatwierdzony na pięć lat przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej na podstawie decyzji nr 27/2013/RZ z 29 listopada 2013 r., a następnie na kolejnych pięć lat na podstawie decyzji nr 8/2018/RZ z 30 lipca 2018 r. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

³¹ Jednej zawodowej i dziewięciu niezawodowych.

³² Liczba dni od złożenia wniosku do MOPR o objęcie procesem kwalifikacyjnym do wydania zaświadczenia kwalifikacyjnego dla rodziny.

³³ W tym: 151, 167, 225, 275, 351 i 620 dni.

o przeprowadzenie kwalifikacji, natomiast w przypadku rodzin niezawodowych po upływie od 12 do 378 dni.

(akta kontroli tom II str. 12-29, 38-45, 119-128, tom III str. 553-570)

b) W trzech przypadkach kandydaci na rodziny zastępcze niezawodowe objęci zostali przez MOPR szkoleniem po ponad pół roku od umieszczenia dzieci w rodzinie przez właściwy sąd, tj. odpowiednio po upływie: 252, 346 i 378 dni³⁴.

Kierownik Działu pieczy zastępczej stwierdziła, że „oczekiwanie na szkolenie było spowodowane koniecznością jego zorganizowania”. Od listopada 2018 r., z chwilą rezygnacji z pracy w MOPR jednego z trenerów programu PRIDE, Ośrodek nie dysponował kadrą posiadającą kwalifikacje umożliwiające przeprowadzenie szkoleń spełniających wymogi ministerialne. W związku z tym konieczne było podjęcie działań umożliwiających zorganizowanie szkoleń oraz pozyskanie na nie środków, a także przeprowadzenie procedur przetargowych. Wpłynęło to na opóźnienie terminów organizowanych szkoleń i w konsekwencji wydanie rodzinom świadectw ich ukończenia. Szkolenie zostało zrealizowane w ramach projektów „Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin”³⁵. Ponadto, w trakcie 2020 r. czas trwania szkolenia, wynoszący standardowo około trzy miesiące, został wydłużony z powodu czasowego zawieszenia zajęć związanego z sytuacją epidemiologiczną (szkolenie trwało od 27 stycznia do 1 sierpnia 2020 r., a kolejny cykl od 5 sierpnia do 3 listopada 2020 r.).

(akta kontroli tom II str. 12-29, 38-45, 119-128, tom III str. 553-559)

c) Nie wystąpiły sytuacje odebrania lub przeniesienia dzieci do innej rodziny, w związku z nieotrzymaniem zaświadczenia kwalifikacyjnego w ciągu sześciu miesięcy³⁶.

d) Kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej dokonywano zgodnie z wymogami określonymi w ustawie o pieczy zastępczej, a także regulacjami wewnętrznymi MOPR. W trakcie postępowania kwalifikacyjnego sprawdzano czy kandydaci spełniają wymogi określone w art. 42 ust. 1-3 ustawy o pieczy zastępczej, m.in. za pomocą „kwestionariusza wywiadu w miejscu zamieszkania”, oświadczeń kandydatów, zaświadczeń (w tym lekarskich i od pracodawców), informacji (m.in. z Krajowego Rejestru Karnego i Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym) i opinii o posiadanych predyspozycjach i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

W MOPR w postępowaniu dotyczącym kwalifikowania kandydatów obowiązywały wzory dokumentów³⁷. Analiza dokumentacji rodzin objętych próbą badawczą wykazała, że niejednolicie je stosowano w przypadku kwalifikowania rodzin na wnioski sądu. W trzech przypadkach nie sporządzono dokumentów według wzorów

³⁴ Tj. w miesiącach odpowiednio: 8,4, 11,5, 12,6. W tym dwie z rodzin z powodu braku miejsc w grupie szkoleniowej (liczba miejsc była ograniczona wymogami realizowanego projektu).

³⁵ Projekt „Centrum Rewitalizacji Społecznej”, dofinansowany ze środków EFS w ramach RPO WL na lata 2014-2020 Oś. priorytetowa 11 Włączenie społeczne, Działanie 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne, realizowanego na podstawie umowy o dofinansowanie z 22 maja 2018 r. zawartej pomiędzy Caritas Archidiecezji Lubelskiej (Lider projektu) a Województwem Lubelskim w imieniu, którego działał Zarząd Województwa Lubelskiego (Instytucja Zarządzająca) w partnerstwie z MOPR (Partner) oraz na podstawie kolejnej umowy o dofinansowanie z 8 maja 2019 r.

³⁶ Zgodnie z art. 1125 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, jeżeli jest to uzasadnione dobrem dziecka sąd może tymczasowo, nie dłużej jednak niż na 6 miesięcy, powierzyć pełnienie funkcji rodziny zastępczej małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy nie są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka, niespełniającym warunku niezbędnych szkoleń, określonego w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, dotyczących rodzin zastępczych (Dz. U. z 2018 r. poz. 969).

³⁷ Wprowadzone zarządzeniem Dyrektora MOPR nr 196/2015 z 31 grudnia 2015 r. w sprawie powołania Komisji ds. kwalifikowania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia RDD oraz ustalenia wzorów dokumentów obowiązujących w postępowaniu dotyczącym kwalifikowania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia RDD. Zmienionego zarządzeniami Dyrektora MOPR: nr 95/2018 z 19 listopada 2018 r., nr 33/2019 z 20 marca 2019 r., nr 78/2020 z 16 lipca 2020 r., nr 49/2021 z 7 czerwca 2021 r. i nr 80/2021 z 22 listopada 2021 r.

określonych w załącznikach nr 3 i nr 4 do zarządzenia, dotyczących tzw. wstępnej akceptacji bądź braku akceptacji kandydata przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Z kolei w przypadku trzech innych rodzin, dla których także sąd wnioskował o wydanie opinii o kandydatach, dokumenty takie zostały sporządzone.

Kierownik Działu pieczy zastępczej stwierdziła, że nie sporządzono tych dokumentów, ponieważ w przypadku postępowania kwalifikacyjnego prowadzonego na wniosek sądu wydano opinie o kandydatach, zgodnie z wzorem określonym w załączniku nr 5 do zarządzenia, w których zawarte były stwierdzenia równoznaczne z wydaniem wstępnej akceptacji lub brakiem wstępnej akceptacji (MOPR opiniuje pozytywnie lub negatywnie kandydatkę/kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej). Zdaniem Kierownik Działu załączniki nr 3 i nr 4 należy stosować w przypadku postępowania wszczętego na wniosek kandydatów.

Jakkolwiek postanowienia zarządzenia nie uzależniały sporządzania ww. dokumentów od tego, z czyjej inicjatywy prowadzono postępowanie kwalifikacyjne, tj. czy na wniosek sądu czy kandydatów, w ocenie NIK zasadnym byłoby jednolite ich stosowanie.

(akta kontroli tom I str. 411-437, tom II str. 12-29, 38-45, 119-128, tom III str. 494-496)

W przypadku rodziny zawodowej, która w marcu 2019 r. została przekształcona z rodziny niezawodowej, stwierdzono, że objęta była przez MOPR wielomiesięcznym, tj. od maja do grudnia 2018 r., postępowaniem kwalifikacyjnym dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Dyrektor MOPR stwierdziła, że w dniu składania wniosku (9 maja 2018 r.) rodzina ta nie spełniała wymogu art. 54 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej, tj. co najmniej trzyletniego doświadczenia jako rodzina zastępcza, gdyż pierwsze dziecko umieszczone zostało w tej rodzinie 19 czerwca 2015 r. na podstawie postanowienia sądu z 20 maja 2015 r. (do spełnienia tego warunku brakowało 41 dni). Poza tym rodzina nie spełniała wymogu określonego w art. 44 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej w zakresie szkolenia. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej³⁸, kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej zobowiązani byli do odbycia szkolenia, którego zakres programowy nie może być niższy niż 60 godzin dydaktycznych oraz do odbycia dodatkowego szkolenia, którego zakres programowy nie może być niższy niż 15 godzin dydaktycznych. Pierwsze ze szkoleń kandydaci odbyli 14 kwietnia 2015 r. – w wymiarze 64 godzin dydaktycznych. Na drugie zaś zostali skierowani przez MOPR 3 października 2018 r. i rozpoczęli je 9 października 2018 r., uzyskując 16 października tego samego roku świadectwo ukończenia szkolenia. Według Dyrektora MOPR termin szkolenia został uzgodniony z kandydatami z uwzględnieniem ich planów wakacyjnych oraz harmonogramu urlopów pracowników Działu pieczy zastępczej posiadających kwalifikacje do tego typu szkoleń. Kandydaci 16 listopada 2018 r. złożyli wniosek o wydanie zaświadczenia kwalifikacyjnego do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, a 11 grudnia 2018 r. uzyskali zaświadczenie kwalifikacyjne.

(akta kontroli tom I str. 549-550, 555-556, 558-570, tom II str. 13-15)

3.6. Z dziesięciu rodzin objętych próbą badawczą siedem spełniało warunki określone w ustawie o pieczy zastępczej. W trzech przypadkach kandydaci nie spełniali wszystkich wymogów określonych w art. 42 ustawy o pieczy zastępczej, co stwierdzone zostało także przez komisję ds. kwalifikowania kandydatów w MOPR.

W jednym - w opinii przesłanej do sądu wskazano na niespełnienie warunku określonego w art. 42 ust. 1 pkt 7 ustawy o pieczy zastępczej, z uwagi na

³⁸ Dz. U. Nr 274, poz. 1620.

zadłużenie lokalu mieszkalnego (ustalone na podstawie zaświadczenia przedstawionego przez kandydatkę).

W drugim - w opinii przesłanej do sądu stwierdzono, iż z powodu braków formalnych nie było możliwe stwierdzenie czy kandydaci spełniają warunki, o których mowa w art. 42 ust. 1 pkt 1 i pkt 5a oraz ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej, gdyż kandydat nie przedstawił zaświadczenia o stanie zdrowia, natomiast kandydatka nie dostarczyła zaświadczenia o niekaralności i jednocześnie przyznała, że jest osobą karaną.

W trzecim przypadku MOPR - po miesiącu od przestania do sądu pozytywnej opinii o kandydatach - wycofał wstępną akceptację kandydatów w związku z ujawnieniem (w wyniku podjętych czynności służbowych) okoliczności wskazujących na niespełnienie wszystkich warunków. Po zgromadzeniu niezbędnych dokumentów, Ośrodek poinformował sąd, że kandydaci nie spełniają warunków określonych w art. 42 ust. 1 pkt 1, 3 i 7 ustawy o pieczy zastępczej. Ustalono, że kandydat jest dłużnikiem alimentacyjnym (mimo, że w oświadczeniu stwierdził, że obowiązek alimentacyjny go „nie dotyczy”) oraz posiadają zadłużenie lokalu mieszkalnego.

Ostateczną decyzję w trzech wymienionych przypadkach podjął właściwy sąd, który powierzył kandydatom – osobom spokrewnionym z dzieckiem – pieczę zastępczą.

Odnosząc się do trzeciego przypadku – Kierownik Działu pieczy zastępczej stwierdziła, że kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, składając oświadczenia uprzedzeni są o odpowiedzialności karnej wynikającej z art. 233 § 1 Kodeksu karnego. Kandydat złożył oświadczenie w sprawie wypełniania obowiązku alimentacyjnego i stwierdził, że „nie dotyczy” go ten obowiązek. Na tej podstawie kandydat został zakwalifikowany do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Kierownik Działu dodała, że członkowie komisji nie weryfikują oświadczeń kandydatów. Ograniczenia, które zostały wprowadzone zarządzeniem Dyrektora MOPR w związku z pandemią COVID-19 spowodowały, że pracownicy socjalni byli zobowiązani do przeprowadzania rodzinnych wywiadów środowiskowych poprzez połączenia telefoniczne. W tym przypadku pracownik socjalny telefonicznie poinformował kandydata o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Nie miał możliwości osobiście porozmawiać z rodziną i wyjaśnić poszczególnych punktów oświadczenia. Po ustaleniu, że kandydat poświadczył nieprawdę, poinformowano o tym właściwy sąd oraz zawiadomiono prokuraturę o możliwości popełnienia przestępstwa. Prokuratura umorzyła śledztwo w tej sprawie stwierdzając znikomą społeczną szkodliwość czynu.

Analiza dokumentacji zgromadzonej w tej sprawie wykazała, że ustaleń w zakresie zaległości alimentacyjnych dokonano na podstawie dostępnej w Ośrodku bazy danych „Nemezis – fundusz alimentacyjny”. W lipcu 2020 r. (prowadzenia postępowania kwalifikacyjnego kandydata na rodzinę zastępczą) uprawnienia dostępowe do ww. bazy danych posiadało trzech członków komisji.

(akta kontroli tom II str. 13-128, 303-306, tom III str. 488-490)

3.7. Wszystkie rodziny zastępcze objęte próbą kontrolną zostały przeszkolone przez podmioty zewnętrzne na podstawie aktualnie zatwierdzonych programów. W dziewięciu przypadkach na podstawie Programu „PRIDE Rodzinna piecza zastępcza” (opisanego w pkt 3.3. niniejszego wystąpienia), w jednym na podstawie Programu „Podróż do rodzicielstwa”, zatwierdzonego na okres pięciu lat przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, decyzją nr 15/2018RZ z 7 listopada 2018 r., zmienioną decyzją Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z 18 marca 2021 r. (dopuszczającą szkolenia w formie zdalnej).

Kierownik Działu pieczy zastępczej stwierdziła, że z powodu ograniczonej liczby miejsc w grupach szkoleniowych organizowanych w ramach realizowanych przez MOPR projektów, niektóre rodziny musiały oczekiwać na szkolenia. Wskazana

rodzina w sierpniu 2020 r. otrzymała wstępną akceptację do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej, lecz z powodu braku szkoleń w ciągu najbliższych miesięcy, zdecydowała się na realizację szkolenia we własnym zakresie. Szkolenie takie zrealizowała w formie zdalnej od lutego do kwietnia 2021 r., uzupełniając je wymaganym odbyciem praktyk w jednej z rodzin zawodowych będących pod opieką MOPR.

(akta kontroli tom II str. odp. 126-139, tom III str. 553-555)

3.8. Wszystkie rodziny zastępcze objęte próbą kontrolną zostały ujęte w rejestrze danych o osobach pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej. Wykazane w nim dane były zgodne ze stanem faktycznym.

W przypadku pięciu rodzin zastępczych niezawodowych stwierdzono, że nie posiadały one aktualnych (według stanu na dzień badania ich dokumentacji) opinii psychologicznych o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji takiej rodziny, a jedna także zaświadczenia o stanie zdrowia, wymaganych na podstawie art. 46 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej. Ustalenia w tym zakresie zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom II str. 3-4, 13-29, 38-45, 119-128, 140, 424-428)

4. Zawieranie umów z rodzinami zastępczymi i prowadzącymi RDD.

4.1. W okresie objętym kontrolą MOPR zawarł jedną umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej (w marcu 2019 r.). W latach 2017-2018 nie zawierano umów z nowymi rodzinami, lecz kolejne umowy na czas określony z rodzinami, które powstały przed tym okresem. W ww. okresie nie zawierano również umów o prowadzenie RDD.

(akta kontroli tom I str. 29-36, 45, 541-542)

4.2. W badanym okresie nie został osiągnięty coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych, określony - zgodnie z art. 180 pkt 1 ustawy o pieczy zastępczej – w Programie rozwoju pieczy zastępczej. Na kolejne lata kalendarzowe założono - 13 rodzin na 2019 r. i po 14 na 2020 r. oraz 2021 r.

Działania podjęte przez MOPR w celu pozyskania kandydatów na rodziny zastępcze zostały opisane w pkt 1.8. niniejszego wystąpienia.

Kierownik Działu pieczy zastępczej – realizującego zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej - wyjaśniła, że mimo działań nie udało się pozyskać kandydatów. Ich skuteczność nie jest zależna jedynie od służb społecznych. Przepisy ustawy regulują kwestie warunków, jakie muszą spełniać osoby kandydujące, a ściśle ich przestrzeganie jest obowiązkiem organizatora. Kandydaci muszą dawać rękojmię należytego wykonywania swoich zadań.

Dyrektor MOPR – odnosząc się do kwestii oceny zrealizowanych w latach 2019-2021 działań mających na celu pozyskanie rodzin zastępczych, w tym zawodowych – stwierdziła, że były one podejmowane zgodnie z możliwościami budżetowymi Ośrodka.

(akta kontroli tom I str. 30, 34, 57, 74, 238-239, 522, 527, 571, tom III str. 565, 567)

4.3. Badaniem objęto jedyną umowę, zawartą - w okresie objętym kontrolą – z rodziną zawodową. Umowa została zawarta 1 marca 2019 r. - na podstawie art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej w trybie przekształcenia – z rodziną niezawodową, na jej wniosek z 1 lutego 2019 r. Umowa zawierała elementy wymagane na podstawie art. 54 ust. 3 pkt 1-6, 9-10, 12, 13-15 ustawy o pieczy zastępczej. Regulacje wskazane w art. 54 ust. 3 pkt 7, 7a i 8 wymienionej ustawy nie dotyczyły sytuacji rodziny, dlatego nie znalazły się w treści umowy.

Nie zawierała jednak elementów wymaganych na podstawie art. 54 ust. 3 pkt 11 i 12a ustawy o pieczy zastępczej. Ustalenia w tym zakresie zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

5. Planowanie pomocy dziecku i ocena zasadności jego pobytu w pieczy zastępczej.

5.1. Badaniem objęto dokumentację dziesięciorga dzieci z objętej badaniem próby rodzin zastępczych. Zgodnie z art. 77 ust. 3 pkt 2 ustawy o pieczy zastępczej dla każdego dziecka przygotowany został plan pomocy (dalej: PPD), według wzoru określonego przez Dyrektora MOPR³⁹. Plan składał się z dwóch części. Pierwsza pn. „Analiza sytuacji dziecka i rodziny” określała dane dotyczące dziecka, jego rodziny i opiekunów zastępczych, w drugiej - zatytułowanej „Szczegółowy plan pomocy dziecku”, określony był cel główny, obszary (sfery) pomocy, działania/zadania, cel do osiągnięcia, termin realizacji, realizator/osoba odpowiedzialna.

(akta kontroli tom I str. 390-408, tom II str. 141-145, 147-169, 199-204, 205-217, 249-255, 257-269, 285-289, 290-297, 363-370, 378-385, 393-404, 424-436, 460-469, 502-516)

5.2. Pierwsze PPD zostały opracowane w następujących okresach:

- w jednym przypadku po 10 dniach (plan dla dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej zawodowej, opracowany przed okresem objętym niniejszą kontrolą - w grudniu 2016 r.),
- w dziewięciu przypadkach od 56 do 140 dni⁴⁰ od umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej (na podstawie postanowienia właściwego sądu) lub przejęcia faktycznej opieki nad dzieckiem przez daną rodzinę (jeśli to nastąpiło później).

W MOPR nie wprowadzono wewnętrznych regulacji odnoszących się do okresu opracowania PPD.

Koordynatorzy wskazując na przyczyny opracowania planów w ww. okresach wskazywali na potrzeby pozyskania informacji o historii rodzinnej dziecka i jego aktualnej sytuacji oraz poznania jego potrzeb.

W przypadku planów opracowanych po 129 i 140 dniach od przejęcia faktycznej opieki nad dzieckiem, koordynatorki pieczy zastępczej wyjaśniły, że w momencie przekazania dzieci do badanych rodzin zastępczych niezawodowych obowiązywał PPD opracowany w czasie ich pobytu w rodzinie zastępczej zawodowej, pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego. Pierwsza ocena sytuacji dziecka w nowej rodzinie zastępczej została dokonana przed upływem sześciu miesięcy od ostatniej oceny w rodzinie zawodowej. W tym czasie obserwowano proces aklimatyzacji dzieci i zbierano informacje w celu sporządzenia nowego planu.

(akta kontroli tom II str. 12, tom II 141-145, 147-169, 199-204, 205-217, 249-255, 257-269, 285-289, 290-297, 363-370, 378-385, 393-404, 424-436, 460-469, 502-516, tom III str. 508, 512-513, 523, 526-527)

5.3. PPD w części I „Analiza sytuacji dziecka i rodziny” były aktualizowane co sześć lub co trzy miesiące (w przypadku dzieci do lat trzech), przed posiedzeniem w sprawie oceny sytuacji dziecka. Część II planu - „Szczegółowy plan pomocy dziecku” nie była modyfikowana ze wskazaną częstotliwością. Plany modyfikowano po zaleceniu zawartym na posiedzeniu w sprawie oceny sytuacji dziecka, w treści sporządzonej oceny. Nie wskazywano jednak przyczyn modyfikacji. Nie formułowano wniosków stanowiących uzasadnienie modyfikacji planu. Ograniczono się do wskazania obszarów, w których plan zostanie zmodyfikowany.

Według koordynatorów pieczy zastępczej wynikało to z przyjętej praktyki. Za sporządzenie oceny odpowiedzialny był zespół specjalistów.

³⁹ W załączniku do zarządzenia nr 104/2016 z 8 września 2016 r.

⁴⁰ Tj. szczegółowo w kolejności: 56, 60, 65, 72, 75, 77, 123, 129 i 140 dni.

Stwierdzono także, że nie modyfikowano PPD mimo zmiany sytuacji dziecka (np. w związku ze śmiercią matki biologicznej, otrzymanymi wynikami oceny fizjoterapeutycznej, informacjami o gotowości podjęcia nauki szkolnej, opinią w sprawie funkcjonowania dziecka z podejrzeniem poalkoholowych wrodzonych zaburzeń rozwojowych FASD, orzeczeniem niepełnosprawności dziecka czy pozbawieniem ojca władzy rodzicielskiej).

Zdaniem koordynatorów zapisy planów były adekwatne do potrzeb dziecka.

Analiza wykazała także cztery przypadki modyfikacji PPD przez koordynatorów poza ustaleniami z posiedzeń w sprawie oceny sytuacji dziecka, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I str. 390-408, tom II str. 141-145, 147-169, 199-204, 205-217, 249-255, 257-269, 285-289, 290-297, 363-370, 378-385, 393-404, 424-436, 460-469, 502-516, tom III str. 498-499, 504-505, 509, 518, 524, 534-535)

5.4. Rodzice zastępczy byli każdorazowo wskazywani jako odpowiedzialni za realizację PPD. W badanej dokumentacji nie stwierdzono, aby realizacja planów była poddawana pisemnej analizie, w tym w zakresie uczestnictwa opiekunów zastępczych w wykonaniu zadań określonych w planach.

(akta kontroli tom II str. 141-145, 147-169, 199-204, 205-217, 249-255, 257-269, 285-289, 290-297, 363-370, 378-385, 393-404, 424-436, 460-469, 502-516)

5.5.-5.6. W PPD określono obszary/sfery pomocy zgodnie z obowiązującym w MOPR wzorem. Wszystkie plany były zindywidualizowane, gdyż zadania/działania były sformułowane w sposób adekwatny do wieku, sytuacji i potrzeb danego dziecka. Mimo, że używane sformułowania miały charakter uniwersalny, tj. występowały także w innych planach. Np. w obszarze edukacja celem była „stabilna sytuacja szkolna”, a wśród działań wskazywano m.in. „monitorowanie funkcjonowania w środowisku szkolnym”, „współpraca z kadrą pedagogiczną”, „udział w zebraniach szkolnych” i „adekwatne reagowanie na potrzeby edukacyjne”. We wszystkich przypadkach celem głównym pracy z dzieckiem była „opieka i wychowanie w rodzinnej pieczy zastępczej”. Rodzaj działań określonych w planach pomocy był dostosowany do celu głównego pracy z dzieckiem.

(akta kontroli tom II str. 147-169, 205-217, 257-269, 290-297, 365-370, 380-385, 397-404, 429-436, 463-469, 508-516)

5.7. PPD zostały przygotowane przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Na planach zamieszczone były informacje, że PPD opracowano we współpracy z asystentem rodziny (jeśli rodzina go posiadała), co potwierdzone było jego podpisem. Plany były podpisane przez koordynatorów i opiekunów zastępczych. W jednym przypadku stwierdzono⁴¹, że pierwszy PPD sporządzony został 3 lutego 2022 r. (wraz z planami dwójki jego rodzeństwa) i nie został podpisany przez rodzinę zastępczą.

Kierownik Sekcji ds. wsparcia rodzin zastępczych stwierdziła, że w momencie sporządzania planu obowiązywało zarządzenie nr 11/2022 Dyrektora MOPR z 26 stycznia 2022 r. w sprawie wprowadzenia zmianowego systemu pracy w Ośrodku, które obowiązywało do 28 lutego 2022 r. Ze względów bezpieczeństwa kontakty z rodzinami w tym okresie odbywały się głównie telefonicznie. Kontakt osobisty był ograniczony. Nie było możliwości podpisania planu przez opiekunów, gdyż rodziny zastępcze z uwagi na COVID-19 nie były zapraszane na oceny sytuacji dziecka. Ponadto plan został przekazany do podpisania przez asystenta rodziny, który pracuje w innej lokalizacji niż koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej. Plan zostanie podpisany przy najbliższej wizycie koordynatora w rodzinie zastępczej.

(akta kontroli tom II str. 147-169, 205-217, 257-269, 290-297, 365-370, 376, 380-385, 397-404, 429-436, 463-469, 508-516)

⁴¹ Dokumentacja rodziny została przekazana kontrolerowi 8 marca 2022 r.

5.8. PPD określały oczekiwane cele do osiągnięcia w poszczególnych sferach/obszarach pracy z dzieckiem. We wszystkich przypadkach za realizację zadań odpowiedzialni byli opiekunowie zastępczy. Incydentalnie, dodatkowo, wskazywany był rodzic biologiczny lub asystent rodziny.

Wśród „realizatorów” wymieniani byli także koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, lecz podkreślali oni swój udział w zakresie „monitorowania i wspierania” realizacji planu przez rodzinę.

W planach sześciorga dzieci stwierdzono, że koordynatorzy przewidzieli swój udział w realizacji działań jedynie w dwóch obszarach, tj. „umożliwienie kontaktów z rodzicami i innymi osobami bliskimi” oraz „zapewnienie ochrony przed arbitralną/bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka”, a nie zaplanowali swojego udziału w realizacji zadań/działań w obszarze „zdrowie i rozwój – zapewnienie dostępu do świadczeń zdrowotnych” oraz „edukacja – zapewnienie kształcenia, wyrównywania braków rozwojowych, i szkolnych”, mimo, że - zgodnie z art. 77 ust. 3 pkt 4 ustawy o pieczy zastępczej - do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności zapewnienie rodzicom zastępczym (...) dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej.

Koordynatorki wyjaśniały, że brak wskazania nie oznacza, że nie podejmują działań w tym zakresie. Podkreślały swoją rolę głównie w monitorowaniu realizacji planów i wspieraniu rodzin informacjami o możliwości skorzystania ze wsparcia specjalistów, konkretnych placówek, poradni czy lekarzy. Bezpośrednio nie były zaangażowane w realizację zadań w tych obszarach.

(akta kontroli tom II str. 147-169, 205-217, 257-269, 290-297, 365-370, 380-385, 397-404, 429-436, 463-469, 508-516, tom III str. 508-509, 514, 523-524, 528-529)

5.9. Kontrola próby 10 „kart indywidualnej pracy z rodziną zastępczą” wykazała, że częstotliwość kontaktów koordynatorów z rodzinami zastępczymi miała systematyczny charakter (średnio co miesiąc) oraz częściej, w okresach gromadzenia informacji przed oceną sytuacji dziecka przebywającego w tej rodzinie. W latach 2020-2021 nastąpiło znaczne ograniczenie wyjść koordynatorów w teren w związku z pandemią COVID-19. Kontaktowano się najczęściej telefonicznie.

(akta kontroli tom II str. 533-598, tom III str. 473, 560-563)

5.10. W 2019 r. oraz w 2020 r. (do marca), na posiedzenia w sprawie oceny sytuacji dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej były zapraszane osoby wymienione w art. 130 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej, w tym przedstawiciele właściwych ośrodków pomocy społecznej, asystenci rodziny, przedstawiciele Ośrodka Adopcyjnego.

Analiza dokumentacji z posiedzeń w sprawie oceny sytuacji dziecka, które odbyły się od połowy marca 2020 r. do lutego 2022 r., wykazała, że MOPR dokonywał ocen sytuacji dzieci przebywających w rodzinach zastępczych bez udziału osób wskazanych w art. 130 ust. 1 pkt 1, 4 i 7 ustawy o pieczy zastępczej, tj. rodziny zastępczej, asystentów rodziny (w przypadkach, w których dana rodzina biologiczna posiadała takiego asystenta), rodziców dziecka (jeśli nie zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej).

Posiedzenia w tym okresie odbywały się najczęściej w składzie trzyosobowym, tj. przy udziale koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz psychologa i pedagoga lub – w przypadkach absencji koordynatorów – tylko przy udziale dwóch specjalistów. W jednym przypadku stwierdzono, że w posiedzeniu uczestniczył tylko psycholog.

W protokołach z posiedzeń w sprawie oceny sytuacji dziecka nie określano przyczyn zaniechania zapraszania do udziału w posiedzeniach w celu dokonania ocen sytuacji dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej. Do protokołów z posiedzeń

była każdorazowo dołączana kopia notatki służbowej sporządzona przez Kierownika Działu pieczy zastępczej. Pierwsza notatka była opatrzona datą 23 marca 2020 r. Wskazano w niej, iż zgodnie z zarządzeniem Dyrektora MOPR⁴², oceny sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej odbywają się bez udziału osób z zewnątrz, a osoby, którym wysłane zostały zaproszenia do oceny sytuacji dzieci, zostaną poproszone o niestawianie się na ww. ocenach. Zaproszenia na oceny sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych zostaną wysłane po uzyskaniu informacji o pozytywnej ocenie stanu bezpieczeństwa wynikającej z analizy sytuacji związanej z rozprzestrzenieniem się koronawirusa w Polsce. Kolejna notatka służbowa została sporządzona 14 grudnia 2020 r. W jej treści Kierownik Działu stwierdziła, że zgodnie z zarządzeniem Dyrektora MOPR⁴³ oceny sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej odbywają się bez udziału osób z zewnątrz, a zaproszenia na ww. posiedzenia zostaną wysłane po uzyskaniu informacji o pozytywnej ocenie stanu bezpieczeństwa wynikającej z analizy sytuacji związanej z rozprzestrzenieniem się SARS-COV-2.

Analiza treści ww. zarządzeń wykazała, że nie zawierały one postanowień odnoszących się bezpośrednio do organizacji posiedzeń w sprawie ocen sytuacji dzieci przebywających w rodzinach zastępczych. Do powyższych ustaleń odniesiono się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Mimo przedstawionego stanu faktycznego, w sporządzonych przez MOPR sprawozdaniach z realizacji zadań z zakresu systemu pieczy zastępczej za 2020 r. i za 2021 r., stwierdzono, że w ocenach sytuacji dzieci przebywających w pieczy zastępczej „mogli uczestniczyć ich opiekunowie zastępczy, a także rodzice naturalni, jeśli nie zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej”, a także, że o terminach posiedzeń zespołu oceniającego „zawiadamiano” rodziców biologicznych, opiekunów zastępczych dzieci. Ustalenia w tym zakresie zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I str. 439-460, 556-557, tom II str. 271, 282, 310, 471,
tom III str. 117-118, 441-442, 560-564)

5.11. Zgodnie z art. 129 pkt 6 ustawy o pieczy zastępczej, w związku z art. 131 ust. 1 tej ustawy, oceny zasadności pobytu dziesięciorga dzieci w pieczy zastępczej zostały przeprowadzone nie rzadziej niż co sześć miesięcy, a dla dzieci poniżej 3 roku życia – co trzy miesiące.

Analizowana dokumentacja nie zawierała informacji, czy dokonując oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej przeprowadzono wysłuchanie dziecka, o którym mowa w art. 4a ustawy o pieczy zastępczej, tj. jeżeli jego wiek i stopień dojrzałości na to pozwalały, oraz czy - stosownie do okoliczności - uwzględniono jego zdanie. Według koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej z objętych badaniem rodzin dotychczas nie było takiej praktyki, aby dokumentować te czynności. Wskazywano także na brak wystarczającego czasu oraz możliwości technicznych, w związku z brakiem własnego komputera, przy bardzo dużej ilości sporządzanych dokumentów. Do powyższych ustaleń odniesiono się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom II str. 141-145, 170-204, 218-255, 270-289, 298-301, 309-312,
320-323, 326-330, 353-358, 363-364, 371-379, 386-390, 393-396, 405-428, 437-

⁴² Zarządzeniem nr 31/2020 Dyrektora MOPR z 16 marca 2020 r. w sprawie ograniczenia wykonywania zadań przez MOPR poprzez wdrożenie działań zmierzających do zmniejszenia bezpośredniej obsługi klientów, zmienionego zarządzeniem Dyrektora MOPR nr 33/2020 z 23 marca 2020 r.

⁴³ Nr 55/2020 z 28 maja 2020 r. w sprawie organizacji obsługi interesantów w MOPR - obowiązującego od 1 czerwca 2020 r., z kolejnymi zmianami wprowadzonymi zarządzeniami Dyrektora MOPR: nr 202/2020 z 22 września 2020 r., nr 219/2020 z 13 listopada 2020 r., nr 42/2021 r. z 7 maja 2021 r. i nr 44/2021 z 11 maja 2021 r.

462, 470-475, 480-484, 494-498, 502-507, 517-532, tom III str. 491-493, 499, 504, 518, 521-522, 535)

5.12. Ustalenia w zakresie modyfikacji PPD w wyniku oceny sytuacji dziecka zawarto w pkt 5.3. niniejszego wystąpienia.

5.13. Zgodnie z art. 131 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej, każdorazowo, po dokonaniu oceny sytuacji dziesięciorga dzieci z próby badawczej, MOPR formułował na piśmie opinię dotyczącą zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej i przekazywał ją do właściwego sądu. W jednym przypadku, po ocenie sytuacji dziecka dokonanej w trakcie prowadzenia czynności kontrolnych NIK (w lutym 2022 r.) skierowana została do sądu opinia o niezasadności dalszego pobytu dziecka w rodzinie zastępczej – ze względu na niewywiązywanie się z obowiązków przez tę rodzinę. (Według daty badania niniejszej sprawy, tj. 10 marca 2022 r., negatywna ocena rodziny z 31 grudnia 2021 r., do daty badania sprawy nie została skutecznie doręczona tej rodzinie).

(akta kontroli tom II str. 141-145, 199-204, 249-255, 285-289, 342-348, 359-360, 363-364, 378-379, 393-396, 424-428, 460-462, 502-507 tom III str. 521-522)

5.14. W żadnym ze zbadanych 10 przypadków MOPR nie stwierdził ustania przyczyn umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej, w związku z tym nie informowano właściwego sądu o możliwości powrotu dziecka do jego rodziny biologicznej (na podstawie art. 47 ust. 6 ustawy o pieczy zastępczej).

Podejmowano także czynności w celu uregulowania sytuacji prawnej dzieci na podstawie art. 47 ust. 7 ww. ustawy. Składano wnioski o wszczęcie z urzędu postępowań o wydanie stosownych zarządzeń z wyjątkiem trzech przypadków (z siedmiu badanych⁴⁴), w których wnioski nie zostały złożone do rozpoczęcia niniejszej kontroli, a termin 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, o którym mowa w ww. przepisie, minął w tych przypadkach odpowiednio: 14 lipca 2020 r., 27 maja i 20 czerwca 2021 r., co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom II str. 145, 204, 288-289, 349, 364, 379, 396, 428, 462, 507, 608-613, tom III str. 509, 520, 525, 536-537)

5.15. Na próbie dokumentacji ośmiorga dzieci⁴⁵ stwierdzono, że MOPR podjął czynności określone w art. 38 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej, mające na celu uzyskanie świadczeń alimentacyjnych, w tym w jednym przypadku⁴⁶ pozwu o alimenty od rodziców biologicznych zostały skierowane do właściwego sądu dopiero w trakcie niniejszej kontroli (14 lutego 2022 r.), mimo, że od umieszczenia dziecka w pieczy upłynął rok w grudniu 2020 r. Do ustaleń w tym zakresie odniesiono się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom II str. 145, 204, 255, 289, 364, 379, 369, 428, 462, 506, 599-607, tom III str. 497, 499, 503-505, 509, 519-520, 524, 535-536)

6. Dostępność i korzystanie z uprawnień wynikających z ustawy o pieczy zastępczej.

6.1. MOPR zamieścił na swojej stronie internetowej informacje o świadczeniach obligatoryjnych i fakultatywnych dla rodzin zastępczych oraz prowadzących RDD. Według Dyrektora MOPR rodziny zastępcze były informowane ustnie przez

⁴⁴ Z próby dokumentacji dziesięciorga dzieci badaniem objęto siedmiu, gdyż w przypadku dwojga nie minął termin określony w art. 47 ust. 7 ustawy o pieczy zastępczej, a jedno dziecko posiadało uregulowaną sytuację prawną przed ustanowieniem pieczy zastępczej.

⁴⁵ Z 10 dzieci objętych badaniem w jednym przypadku działania wskazane w art. 38 ust. 2 ustawy o pieczy podjął inny właściwy organizator rodzinnej pieczy zastępczej (ze względu na powiat pochodzenia dziecka), a w kolejnym rodzice dziecka zmarli przed umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej, a najbliższy krewny jest jego rodziną zastępczą.

⁴⁶ Przypadek dotyczy dziecka objętego próbą badawczą oraz jego rodzeństwa.

obejmujących je wsparciem pracowników Ośrodka (koordynatorów pieczy zastępczej albo pracowników socjalnych) o możliwości skorzystania z przysługujących uprawnień wynikających z ustawy. Zgłaszały się do pracowników sekcji ds. świadczeń dla rodzin zastępczych, gdzie otrzymywały stosowne druki.

(akta kontroli tom III str. 274, 346-356)

6.2. Na podstawie próby 11 rodzin (jednej zawodowej i 10 niezawodowych) skontrolowano otrzymywanie świadczeń obligatoryjnych oraz świadczeń fakultatywnych, ich rodzaj, wysokość, zasadność przyznania.

Dziesięciu rodzinom przyznane zostało na ich wniosek świadczenie fakultatywne na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka. Jednej świadczenia odmówiono, ponieważ zostało ono dwa miesiące wcześniej przyznane przez innego organizatora pieczy zastępczej. Świadczenia były przeznaczone na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka (np. na zakup mebli, ubrań, fotelików samochodowych). Wysokość świadczeń uzależniono od liczby umieszczanych w rodzinie dzieci, a także brano pod uwagę orzeczenia o ich niepełnosprawności. Korzystanie przez objęte badaniem rodziny zastępcze z poszczególnych rodzajów uprawnień określonych w ustawie o pieczy zastępczej wskazano w pkt 6.3. niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli tom III str. 276, 334-338)

6.3. Zapewnienie przez MOPR rodzinom zastępczym różnych form wsparcia przedstawione zostało poniżej w pkt a-k.

a) Wsparciem koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej zostało objętych odpowiednio 57%, 54% i 52% rodzin zastępczych⁴⁷.

Dyrektor MOPR stwierdziła, że niektóre rodziny korzystały z pomocy pracownika socjalnego, wyznaczonego przez Ośrodek. Rodziny zastępcze, które złożyły wnioski o wyznaczenie koordynatora, otrzymały takie wsparcie, przy czym podejmowano działania, aby jego opieką objęte zostały rodziny nowo powstałe i wymagające wzmożonego wsparcia.

Wszystkie rodziny z próby kontrolnej (powstały w latach 2019-2021) korzystały z pomocy koordynatora.

b) Z porad psychologicznych i pedagogicznych oraz terapii psychologiczno-pedagogicznej korzystało w kolejnych latach: 57, 48 i 28 rodzin zastępczych.

Osiem rodzin skorzystało z porad i terapii psychologiczno-pedagogicznej.

Według sprawozdań z realizacji zadań z zakresu systemu pieczy zastępczej za 2019 r. i za 2020 r. porady udzielane były przez pracowników MOPR⁴⁸.

Specjalistyczna Poradnia dla Rodzin oferowała nieodpłatną, profesjonalną pomoc terapeutyczną dla osób, małżeństw i rodzin będących w kryzysie. Ofertę Poradni uzupełniały publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, udzielające dzieciom i młodzieży pomocy w tym zakresie. Poradnictwo pedagogiczno-psychologiczne było realizowane w latach 2019-2020, w ramach projektu pn. „Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta”⁴⁹, realizowano zadania pn.: „Wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji opiekunów zastępczych oraz kandydatów na rodziny zastępcze”, „Wsparcie dla dzieci przebywających w rodzinnej formie pieczy zastępczej”, „Wsparcie psychologiczne”.

⁴⁷ W 2019 r. 11 koordynatorów pracowało z 185 rodzinami na 325 ogółem na koniec roku, w 2020 r. 10 koordynatorów z 169 rodzinami na 311 i w 2021 r. 10 koordynatorów z 166 rodzinami na 319 na koniec roku.

⁴⁸ Zatrudnionych na wieloosobowych stanowiskach pracy psycholog i pedagog oraz w Specjalistycznej Poradni dla Rodzin, a także w trakcie realizacji przez MOPR programów, w których ujęto takie zadania.

⁴⁹ Realizatorem projektu był MOPR na podstawie umowy Nr 47/RPLU.11.02.00-06-0046/17-00 z 22 maja 2018 r., a dofinansowanie pochodziło ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

c) MOPR nie prowadził samodzielnie, nie współpracował, ani nie zlecał innym podmiotom zadań, które wykonują poradnie zdrowia psychicznego i uzależnień. Pracownicy Ośrodka, udzielając porad psychologicznych i terapeutycznych, w uzasadnionych przypadkach kierowali rodziny zastępcze do lekarzy specjalistów, specjalistycznej pomocy psychologicznej i pedagogicznej, udzielali wskazówek dotyczących możliwości skierowania dzieci do placówek specjalistycznych i wsparcia dziennego. Siedem rodzin objętych próbą kontrolną skorzystało z innych form specjalistycznego wsparcia (np. poradni zdrowia psychicznego i uzależnień).

d) MOPR umożliwił rodzinom zastępczym udział w grupach wsparcia. W 2019 r. skorzystało z tego 25 rodzin, a w 2020 r. 16. W 2021 r. żadna z rodzin zastępczych nie skorzystała z tej formy wsparcia, co – według Dyrektora Ośrodka - spowodowane było reżimem sanitarnym wynikającym z epidemii.

Dział pieczy zastępczej prowadził jedną grupę wsparcia dla rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. Dwie grupy wsparcia - dla rodzin zastępczych spokrewnionych i dla rodzin zastępczych niezawodowych - były prowadzone w ramach projektu realizowanego przez MOPR „Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta”.

Jedna rodzina objęta próbą kontrolną uczestniczyła w grupie wsparcia.

(akta kontroli tom I str. 29, 33, 40-41, tom III str. 42-44, 115-117, 359-361)

e) Z możliwości wsparcia w formie zatrudnienia osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i pracami gospodarczym skorzystało w 2019 r. dziesięć rodzin zastępczych, w 2020 r. jedenaście, a w 2021 r. dwanaście.

f) Z przerwy na wypoczynek (czasowe niesprawowanie opieki) skorzystały trzy rodziny zastępcze zawodowe w 2019 r. i w 2020 r., a w 2021 r. dwie.

g) W latach 2019-2021 rodziny zastępcze nie korzystały z pomocy wolontariuszy, o której mowa w art. 66 ustawy o pieczy zastępczej.

Według Dyrektora MOPR rodziny zastępcze nie zgłaszały potrzeby skorzystania z pomocy wolontariuszy. Jednocześnie Dyrektor dodała, że w 2021 r. przez pracowników wspierających rodziny poinformowano je o możliwości skorzystania z pomocy wolontariuszy w zakresie nieodpłatnych, zdalnych korepetycji ze wszystkich przedmiotów szkolnych, które były prowadzone przez podmiot zewnętrzny (stowarzyszenie).

Informacji o możliwości skorzystania z tego rodzaju wsparcia nie zawiera sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu systemu pieczy zastępczej za 2021 r. Nie potwierdziła tego faktu również przekazana kontrolerom NIK dokumentacja objętych badaniem rodzin zastępczych.

h) Ze wsparcia rodziny pomocowej w 2019 r. i w 2020 r. korzystały po trzy rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego, a w 2021 r. dwie rodziny.

i) MOPR nie zapewniał wsparcia dla rodzin zastępczych polegającego na poradnictwie przeciwdziałającym wypaleniu zawodowemu. Ustalenia w tym zakresie zostały ujęte w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W 2019 r. rodziny zastępcze zawodowe uczestniczyły w grupie wsparcia prowadzonej przez psychologa z Działu pieczy zastępczej. Celem grupy było omawianie bieżących problemów oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu. Działanie grupy zawieszono w 2020 r. z uwagi na epidemię.

j) MOPR nie udzielał poradnictwa prawnego. Pracownicy MOPR kierowali opiekunów zastępczych do punktów nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Rodziny mogły też korzystać z pomocy prawnej w Centrum Interwencji Kryzysowej⁵⁰, jako jednostki organizacyjnej pomocy

⁵⁰ Powołane przez Radę Miasta Lublin uchwałą nr 664/XXVI/2012 r. z dnia 20 grudnia 2021 r.

społecznej, realizującej swoje zadania przez świadczenie pomocy interwencyjnej, w tym psychologicznej, prawnej, pedagogicznej oraz terapeutycznej osobom i rodzinom będącym w stanie kryzysu.

k) Z udziału w szkoleniach (warsztatach), o których mowa w art. 51 i art. 76 ust. 4 pkt 5 ustawy o pieczy zastępczej, skorzystało: sześć rodzin w 2019 r. i, cztery w 2020 r. Zorganizowano szkolenie pn. „Trening umiejętności wychowawczych”⁵¹.

W 2021 r. nie przeprowadzono szkoleń.

Dyrektor MOPR wyjaśniła, że potrzeby dotyczące szkoleń będą realizowane w kolejnych latach w miarę możliwości kadrowych i finansowych.

Rodziny z próby kontrolnej nie korzystały z form pomocy wymienionych wyżej w pkt e-k.

(akta kontroli tom I str. 29, 33, 40-41, tom III str. 34-36, 108-109, 274, 276-278, 346-356, 359-360, 423-462)

W ankietach skierowanych przez kontrolerów NIK rodziny zastępcze (spokrewnione, niezawodowe i zawodowe) wskazywały⁵², że najczęściej korzystały z pomocy koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Wśród innych formy pomocy rodziny wymieniały udział w szkoleniach, porady psychologiczno-pedagogiczne. W przypadku rodzin zawodowych było to także zatrudnienie osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i w pracach gospodarczych, udział w grupie wsparcia, urlop od sprawowania opieki, wsparcie rodziny pomocowej.

(akta kontroli tom III str. 365-369)

7. Przekształcanie placówek opiekuńczo-wychowawczych jako kierunek deinstytucjonalizacji.

7.1. Na koniec każdego roku z lat objętych kontrolą funkcjonowało: 17, 18 i 20 placówek opiekuńczo-wychowawczych. Zwiększenie liczby placówek wynikało z toczącego się procesu dostosowywania ich do wymogów określonych w art. 95 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej. Od 1 września 2020 r. w wyniku reorganizacji jednej z placówek liczącej 30 miejsc, powstały dwie, z których każda dysponowała 14 miejscami. Na koniec 2021 r. wszystkie placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące w Lublinie spełniały standardy w zakresie maksymalnej liczby miejsc.

(akta kontroli tom I str. 30, tom III str. 128-129, 452)

7.2.-7.3. Placówki dysponowały w tym okresie następującą liczbą miejsc: 248, 246 i 242. Na koniec poszczególnych lata okresu objętego kontrolą przebywało w nich odpowiednio: 191, 178 i 194 dzieci.

(akta kontroli tom I str. 30)

7.4. W okresie objętym kontrolą na terenie Miasta funkcjonowały placówki opiekuńczo-wychowawcze, w których przebywali podopieczni poniżej 10 roku życia oraz w których łączna liczba podopiecznych w tym samym czasie przekraczała 14, co naruszało standardy wynikające z art. 95 ust. 1 i 3 ustawy o pieczy zastępczej. Na koniec 2019 r. były cztery takie placówki, w 2020 r. dwie i w 2021 r. cztery. Faktyczna liczba podmiotów niespełniających standardu wieku i liczby wychowanków wynosiła na koniec: 2019 r. trzy (jedna z placówek nie spełniała obu standardów), w 2020 r. dwie, z których obie nie spełniały standardu wieku i w 2021 r. trzy placówki, z których jedna nie spełniała obu standardów, druga - wieku, trzecia - liczby wychowanków.

⁵¹ MOPR był od 2018 r. realizatorem projektu dofinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego „Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin”, w ramach którego znajdowało się zadanie nr 1 „Wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji opiekunów zastępczych oraz kandydatów na rodziny zastępcze.” Zadanie obejmowało blok tematyczny „trening umiejętności wychowawczych”.

⁵² Z 31 ankiet skierowanych do rodzin, które pełnią funkcję rodziny zastępczej (w tym 29 skutecznie doręczonych) adresaci przesłali 16 ankiet.

(akta kontroli tom I str. 30, tom III str. 204-206)

7.5. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach niespełniających standardu maksymalnej liczby i wieku podopiecznych kształtowała się następująco:

- na koniec 2019 r. pięcioro dzieci, z tego jedno dziecko w placówce niespełniającej kryterium liczby i czworo w placówce niespełniającej standardu wieku,
- na koniec 2020 r. troje dzieci w placówkach niespełniających standardu wieku,
- na koniec 2021 r. po troje dzieci zarówno w placówkach niespełniających standardu wieku, jak i liczby dzieci.

(akta kontroli tom I str. 30, tom III str. 204-206)

Skontrolowano dokumentację sześciorga dzieci, których umieszczenie w pieczy instytucjonalnej spowodowało, że placówki te nie odpowiadały standardom w zakresie wieku i liczby wychowanków. W liczbie tej znalazło się: rodzeństwo liczące dwoje dzieci, rodzeństwo liczące troje dzieci i jedno dziecko bez rodzeństwa. We wszystkich skontrolowanych przypadkach dzieci zostały zabrane w trybie interwencyjnym ze środowiska rodzinnego i umieszczone w placówkach przez sąd, w trybie zarządzenia tymczasowego, do czasu zakończenia postępowania sądowego. W przypadku, gdy umieszczenie dzieci następowało z naruszeniem kryterium wieku odbywała się wizytacja w placówce pracowników Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie, a umieszczenie dziecka następowało za zgodą Wojewody. MOPR, w czasie gdy dzieci przebywały w pieczy instytucjonalnej, aktywnie poszukiwał dla nich miejsca w rodzinnej pieczy zastępczej i dokonywał oceny zasadności pobytu w placówce.

(akta kontroli tom III str. 339-345)

7.6.-7.7. Z instytucjonalnej pieczy zastępczej do pieczy rodzinnej w 2019 r. przeszło sześcioro dzieci, w 2020 r. ośmioro, a w 2021 r. czworo.

Z pieczy rodzinnej do pieczy instytucjonalnej w 2019 r. przeniesiono troje dzieci, w 2020 r. sześcioro, a w 2021 r. 17. Przeniesienie dzieci z pieczy rodzinnej do instytucjonalnej następowało w trybie interwencyjnym, a w 2021 r. także z uwagi na ich niepełnosprawność.

(akta kontroli tom I str. 30, tom III str. 339-345)

Skontrolowano dokumentację dwóch rodzeństw (po dwoje dzieci) i innych trojga niespokrewnionych dzieci, które z rodzinnej pieczy zastępczej trafiły do placówek opiekuńczo-wychowawczych. W każdym z tych przypadków dotychczasowe rodziny zastępcze nie wypełniały należycie swoich zadań, albo domagały się, z różnych powodów, rozwiązania rodziny zastępczej. Jedno rodzeństwo zostało przywiezione do placówki przez Policję wprost z rodziny zastępczej, a w pozostałych przypadkach podstawą wniosków o rozwiązanie rodziny zastępczej były: zły stan zdrowia oraz niemożność poradzenia sobie z wychowaniem dziecka. We wszystkich przypadkach sąd rozwiązał rodzinę zastępczą i umieścił dzieci w placówce w trybie zarządzenia opiekuńczego.

(akta kontroli tom III str. 339-345)

7.8. Wskaźnik deinstytucjonalizacji wyniósł na koniec 2019 r., 2020 r. i 2021 r. odpowiednio:

- 78,6%, 80,7% i 80,2% przy odniesieniu łącznej liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w Lublinie (bez względu na powiat pochodzenia) oraz dzieci z terenu Miasta umieszczonych poza Lublinem, tj. odpowiednio 518, 519 i 544, do liczby dzieci z terenu Miasta przebywających w pieczy zastępczej, tj. 659, 643, 678;
- 71%, 72,3%, 71,4% przy odniesieniu liczby dzieci z terenu Lublina (dzieci pochodzące z Lublina, mieszkające w rodzinach zastępczych na terenie Lublina

i poza nim), tj. odpowiednio 468, 465, 484, do liczby dzieci z dzieci z terenu Miasta przebywających w pieczy zastępczej, tj. 659, 643, 678.

Wskaźnik deinstytucjonalizacji utrzymywał się na jednolitym poziomie i wskazywał, że więcej dzieci umieszczanych było w pieczy rodzinnej niż w pieczy instytucjonalnej. Według Dyrektora MOPR umieszczenie w pieczy instytucjonalnej następuje w wyjątkowych przypadkach, o których decyduje sąd. Ośrodek podejmował starania u organizatorów pieczy zastępczej w innych powiatach o umieszczenie dzieci z terenu Lublina w pieczy rodzinnej.

(akta kontroli tom I str. 28-36, tom III str. 204-206, 339-345)

7.9. Po uwzględnieniu liczby dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych z naruszeniem limitu wieku lub liczby dzieci oraz po uwzględnieniu różnicy pomiędzy napływem i odpływem dzieci do pieczy zastępczej, liczba brakujących miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej wyniosła 33 w 2019 r., trzy w 2020 r. i 53 w 2021 r. Znaczna różnica w tym zakresie pomiędzy 2019 r. i 2021 r. a 2020 r. wynikała z dużego odpływu w 2020 r. podopiecznych z pieczy zastępczej (opuściło ją 146 dzieci) i niższego niż w 2019 r. i w 2021 r. napływu do pieczy zastępczej (133 dzieci). Jednak były to miejsca wyłącznie w pieczy instytucjonalnej. Zważywszy na przebywanie w 2020 r. trojga dzieci w placówce z naruszeniem limitów – dla nich brakowało trzech miejsc w pieczy rodzinnej.

(akta kontroli tom III str. 362)

8. Finansowanie pieczy zastępczej.

8.1. MOPR gromadził informacje o sytuacji pieczy zastępczej i potrzebach związanych z jej funkcjonowaniem z wyprzedzeniem czasowym. Informacje pochodziły z comiesięcznych raportów dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych o liczbie wychowanków. Dane z raportów wykorzystywane były do przygotowania projektu budżetu na następny rok, po ustaleniu tendencji w latach poprzednich i prognozy na rok bieżący. Środki finansowe niezbędne do funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej planowano na podstawie wyników bieżącej pracy w środowisku, w tym rozmów z opiekunami w rodzinach zastępczych. Potrzeby były ujmowane syntetycznie w corocznych sprawozdaniach z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta.

(akta kontroli tom III str. 273-274)

8.2. Wydatki MOPR na zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy rodzinnej wynosiły ogółem: w 2019 r. 23 285 tys. zł (zaplanowano 23 667,5 tys. zł), w 2020 r. 24 050,8 tys. zł (zaplanowano 25 025,7 tys. zł) i w 2021 r. 24 993,4 tys. zł (zaplanowano 25 467,7 tys. zł). Wydatki na wspieranie rodziny (rozdział 85504, bez wydatków na program „Dobry start”) w kolejnych latach wyniosły: 1965,3 tys. zł, 1979 tys. zł i 2008,9 tys. zł. Wydatki na rodziny zastępcze (rozdział 85508) wynosiły odpowiednio: 8987,4 tys. zł, 9317,9 tys. zł i 9364,8 tys. zł. Na działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych wydatkowano odpowiednio: 12 332,3 tys. zł, 12 753,9 tys. zł i 13 619,7 tys. zł. Zaplanowana wysokość środków na wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych i RDD wynosiła: w 2019 r. 677,3 tys. zł, a wykonanie 674,8 tys. zł, w 2020 r. 814,6 tys. zł, a wykonanie 802,6 tys. zł i w 2021 r. 784 tys. zł, a wykonanie 745 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 22 i 24. tom III str. 589-592)

8.3. MOPR planował wydatki na dany rok budżetowy i przedkładał plany Radzie Miasta, która podejmowała decyzję o ostatecznych kwotach wydatków i dochodów. Analiza składanych projektów budżetu oraz wysokości przyznanych środków przeznaczonych na realizację zadań zgodnie z uchwałami budżetowymi w kolejnych latach wskazuje, że środki były zapewnione w wysokości niższej niż planowano.

W trakcie roku budżetowego Miasto nie ograniczało środków na realizację zadań. W przypadku, gdy w ciągu roku wysokość środków okazywała się niewystarczającą, kierowano do Wydziału Budżetu i Księgowości Urzędu Miasta wnioski o ich zwiększenie. Nie było sytuacji, aby zabrakło środków na realizację zadań w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej; także świadczenia dla rodzin zastępczych, zarówno o charakterze obligatoryjnym, jaki i fakultatywnym, były przyznawane na podstawie złożonych wniosków i wypłacane w terminie, zgodnie z obowiązującą ustawą o pieczy zastępczej.

MOPR nie występował do Rady Miasta z wnioskiem o podjęcie uchwały, na podstawie art. 91 ustawy o pieczy zastępczej, w sprawie podniesienia świadczeń pieniężnych, o których mowa w tej ustawie (świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, dodatek na dziecko niepełnosprawne, dodatkowe dofinansowania i świadczenia, wynagrodzenie rodzin zastępczych zawodowych i prowadzącego rodzinny dom dziecka).

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że wskazana regulacja nie obliguje do przedkładania i uchwalania takich uchwał.

Prezydent Miasta wyjaśnił, że regulacja zawarta w art. 91 ustawy o pieczy zastępczej ma charakter fakultatywny i nie obliguje Prezydenta do przedkładania Radzie Miasta projektów uchwał w tym zakresie.

(akta kontroli tom III str. 274, 278, 330-333, 323-329)

8.4.-8.5. Wydatki budżetowe na sfinansowanie świadczeń obligatoryjnych dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących RDD⁵³ (corocznie wzrastały i wyniosły: 4957 tys. zł w 2019 r., 5163,9 tys. zł w 2020 r. i 5328,4 tys. zł w 2021 r. Średnia wysokość wydatków na świadczenia obligatoryjne w kontrolowanych latach wyniosła 5149,8 tys. zł, a w podziale na formy rodzinnej pieczy zastępczej: 2768,5 tys. zł na świadczenia obligatoryjne dla zastępczych rodzin spokrewnionych, 1580 tys. zł – dla rodzin niezawodowych; 696,4 tys. zł – dla rodzin zawodowych; 104,8 tys. zł – dla rodzinnych domów dziecka. Udział procentowy poszczególnych form pieczy zastępczej wynosił: 53,7% dla rodzin spokrewnionych, 30,7% dla niezawodowych, 13,5% dla zawodowych i 2% dla RDD.

Świadczenia obligatoryjne w 2019 r. otrzymały 392 rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka, w następnych latach było to odpowiednio: 376 i 369 rodzin.

(akta kontroli tom I str. 24-25, tom III str. 357)

8.6.-8.7. Łączne wydatki na świadczenia fakultatywne dla rodzin zastępczych i osób prowadzących rodzinne domy dziecka wyniosły: w 2019 r. 27,4 tys. zł, w 2020 r. 31,6 tys. zł i w 2021 r. 29,6 tys. zł. W podziale na formy pieczy zastępczej średnia wartość tych wydatków za lata 2019-2021 wyniosła ogółem:

- 12,4 tys. zł dla rodzin zastępczych spokrewnionych,
- 6,1 tys. zł dla rodzin zastępczych niezawodowych,
- 10,5 tys. zł dla rodzin zastępczych zawodowych.

RDD w 2019 r. otrzymały 1,5 tys. zł i w 2020 r. 0,2 tys. zł. W 2021 r. RDD nie otrzymały środków finansowych. Średnia wartość tych wydatków w latach 2019-2021 wyniosła 0,6 tys. zł.

Świadczenia fakultatywne w 2019 r. i w 2020 r. otrzymało po 35 rodzin, a w 2021 r. 34. Świadczenia te przeznaczone były na pokrycie niezbędnych kosztów na potrzeby przyjmowanego dziecka. W latach 2019-2020 otrzymało je po 34 rodziny, a w 2021 r. 33. Na pokrycie kosztów zdarzeń losowych w każdym roku świadczenia otrzymała jedna rodzina. Nie były przyznawane inne świadczenia fakultatywne takie

⁵³ RDD funkcjonowały w tym okresie na terenie innych powiatów niż Lublin, lecz umieszczone w nich były dzieci pochodzące z Miasta.

jak: dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka, na utrzymanie lokalu mieszkalnego czy na przeprowadzenie remontu.

(akta kontroli tom I str. 24-25, tom III str. 334-338)

W okresie objętym kontrolą nie wprowadzono regulacji⁵⁴ dotyczących zasad i wysokości przyznawania świadczeń fakultatywnych.

Sprawy o przyznanie świadczeń fakultatywnych były rozpatrywane przez Sekcję ds. świadczeń dla rodzin zastępczych, po złożeniu przez rodzinę zastępczą wniosku. Decyzje administracyjne w sprawie przyznania świadczeń były wydawane po otrzymaniu od koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej bądź pracownika socjalnego, pisemnej opinii w sprawie. Koordynator bądź pracownik socjalny wydawał opinię po uprzednim nawiązaniu kontaktu z rodziną, w celu zweryfikowania zasadności przyznania świadczenia.

(akta kontroli tom III str. 358)

8.8. W podziale na poszczególne świadczenia wydatki przedstawiały się następująco: w 2019 r. na świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów na potrzeby przyjmowanego dziecka 26,7 tys. zł i na świadczenie związane z pokryciem kosztów zdarzeń losowych 0,7 tys. zł; w 2020 r. odpowiednio: 31,3 tys. zł oraz 0,2 tys. zł i w 2021 r. odpowiednio: 28,9 tys. zł oraz 0,7 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 24-25)

8.9. Rada Miasta nie podejmowała, na podstawie art. 91 ustawy o pieczy zastępczej, uchwał w sprawie podniesienia świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 80 ust. 1 – świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, art. 81 – dodatek na dziecko niepełnosprawne, art. 83 – dodatkowe dofinansowania i świadczenia i art. 85 – wynagrodzenie rodzin zastępczych zawodowych i prowadzącego rodzinny dom dziecka.

(akta kontroli tom III str. 278, 363-364)

8.10. Średnia wysokość wynagrodzeń dla zastępczych rodzin zawodowych w 2019 r. wyniosła 2,8 tys. zł, w 2020 r. 3,2 tys. zł i w 2021 r. 3 tys. zł.

Dla RDD średnia wysokość wynagrodzeń wyniosła: w 2019 r. 0,7 tys. zł, w 2020 r. 1 tys. zł i w 2021 r. 0,8 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 35-36)

8.11.-8.12. Średnie miesięczne koszty utrzymania dziecka w placówce wyniosły: w 2019 r. 5 tys. zł, w 2020 r. 5,5 tys. zł i w 2021 r. 5,5 tys. zł.

Średnie miesięczne koszty utrzymania dziecka w poszczególnych typach rodzin zastępczych kształtowały się następująco: w 2019 r. 3,4 tys. zł, w 2020 r. 3,3 tys. zł i w 2021 r. 3,1 tys. zł. Z tych kwot na poszczególne formy rodzinnej pieczy zastępczej przypadało: w rodzinach zastępczych spokrewnionych w kolejnych trzech latach miesięcznie: 0,67 tys. zł, 0,68 tys. zł i 0,71 tys. zł; w rodzinach niezawodowych: 0,97 tys. zł, 0,98 tys. zł i 0,98 tys. zł; w rodzinach zawodowych: 1,88 tys. zł, 1,85 tys. zł i 1,57 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 35-36, 38, tom III str. 585-587)

8.13. Porównanie średnich rocznych kosztów utrzymania dziecka wskazuje, że najkosztowniejszą formą pieczy zastępczej były placówki opiekuńczo-wychowawcze, a mniej kosztowną rodzinne formy pieczy zastępczej, a wśród nich rodziny zastępcze spokrewnione. Ogółem średnie roczne koszty utrzymania dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej stanowiły corocznie (w latach 2019-2021) następujący odsetek takich kosztów w instytucjonalnej pieczy zastępczej: 68,8%; 59,9% i 56,6%.

(akta kontroli tom I str. 35-38)

⁵⁴ W postaci uchwały Rady Miasta lub zarządzenia wewnętrznego wydanego przez Dyrektora MOPR.

8.14. Wydatki Miasta wyniosły ogółem: w 2019 r. 2 429 675,2 tys. zł, w 2020 r. 2 487 213 tys. zł i w 2021 r. 2 807 769,7 tys. zł. Ujęto w nich wydatki na zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy rodzinnej, które ogółem wyniosły: w 2019 r. 23 285 tys. zł (co stanowiło 0,96% wydatków ogółem), w 2020 r. 24 050,8 tys. zł (0,97%) i w 2021 r. 24 993,4 tys. zł (0,89%). Wydatki na wspieranie rodziny (rozdział 85504, bez wydatków na program „Dobry start”) wynosiły odpowiednio: 1965,3 tys. zł, 1979 tys. zł i 2008,9 tys. zł. Wydatki na rodziny zastępcze (rozdział 85508): 8987,4 tys. zł, 9317,9 tys. zł i 9364,8 tys. zł. Na działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych: 12 332,3 tys. zł; 12 753,9 tys. zł i 13 619,7 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 24)

Wydatki MOPR na promocję pieczy zastępczej wyniosły w 2019 r. 1,5 tys. zł, w 2020 r. nie było wydatków na ten cel, a w 2021 r. 0,5 tys. zł.

Koszty zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej wyniosły w 2019 r. 528,8 tys. zł, w 2020 r. 563,7 tys. zł i w 2021 r. 506,9 tys. zł.

Koszt szkoleń kandydatów i prowadzących rodzinne formy pieczy przedstawiał się następująco: w 2019 r. 20,5 tys. zł, w 2020 r. 53,4 tys. zł i w 2021 r. 9,4 tys. zł.

Wydatki na funkcjonowanie rodzin pomocowych wyniosły: w 2019 r. 7,1 tys. zł, w 2020 r. 6 tys. zł i w 2021 r. 8,7 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 25)

8.15. Na podstawie skontrolowanej próby dokumentacji 10 rodzin zastępczych (w tym jednej zawodowej), stwierdzono, że wszystkie rodziny zwróciły się do MOPR o przyznanie środków finansowych w postaci świadczenia na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanych dzieci. Świadczenia były przyznawane na pisemny wniosek uprawnionych opiekunów, a wysokość i przeznaczenie, co do zasadności, były opiniowane przez pracowników Sekcji ds. wsparcia rodzin zastępczych Ośrodka.

(akta kontroli tom III str. 334-338)

8.16. Na podstawie decyzji wydanych przez Dyrektora MOPR (z upoważnienia Prezydenta Miasta Lublin), w sprawie przyznawania świadczeń finansowych rodzinom zastępczym, na badanej próbie stwierdzono, że świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, dodatek na dziecko niepełnosprawne, wynagrodzenie rodziny zastępczej zawodowej i prowadzącej rodzinny dom dziecka były zgodne z regulacjami wynikającymi z ustawy, w tym odnoszącymi się do ich waloryzacji.

(akta kontroli tom III str. 334-338)

8.17. Na podstawie skontrolowanej próby dokumentacji rodzin zastępczych stwierdzono, że żadna z nich nie zwracała się do MOPR o środki na remonty, zakup wyposażenia lub innych środków trwałych.

(akta kontroli tom III str. 277-278, 334-338)

9. Działania kontrolne i sprawozdawczość.

9.1. Prezydent Miasta, na podstawie zarządzenia nr 33/4/2019 z 5 kwietnia 2019 r.⁵⁵, upoważnił dyrektora MOPR do wykonywania w jego imieniu wszelkich czynności faktycznych i prawnych w sprawach z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym do sprawowania kontroli nad rodzinami zastępczymi, placówkami opiekuńczo-wychowawczymi. Realizując upoważnienie Prezydenta, Dyrektor wydała zarządzenia wewnętrzne w sprawie regulaminu przeprowadzania kontroli przez pracowników Ośrodka⁵⁶.

⁵⁵ Zarządzenie w sprawie udzielenia Dyrektorowi MOPR upoważnień w sprawach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej należących do właściwości Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu.

⁵⁶ W okresie objętym kontrolą było to zarządzenie wewnętrzne nr 42/2010 z 21 maja 2010 r., zastąpione zarządzeniem nr 22/2020 z 26 lutego 2020 r., a potem zarządzenie nr 9/2022 z 26 stycznia 2022 r.

(akta kontroli tom III str. 267-268)

9.2. Pracownicy Działu ds. kontroli MOPR (dalej: Dział kontroli) w latach 2019-2021 przeprowadzili łącznie 35 planowych kontroli pod kątem prawidłowości pełnienia funkcji rodziny zastępczej. W 2019 r. przeprowadzono osiem kontroli, w 2020 r. 11 i w 2021 r. 16. Kontrolami objęto rodziny zastępcze: spokrewnione, niezawodowe oraz zastępcze zawodowe o charakterze pogotowia rodzinnego. Kontrole nie wykazały nieprawidłowości.

(akta kontroli tom III str. 154-155, 178-197, 157-172)

Formą nadzoru MOPR nad rodzinami zastępczymi było objęcie ich opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej lub pracownika socjalnego, a także przygotowywanie i przesyłanie co pół roku do właściwego sądu informacji dotyczących sytuacji dziecka i rodziny zastępczej (art. 47 ust. 5 ustawy o pieczy zastępczej) oraz sporządzanie ocen rodzin zastępczych (art. 134 ww. ustawy).

(akta kontroli tom III str. 151-154)

9.3. MOPR sprawował nadzór nad placówkami opiekuńczo-wychowawczymi na podstawie zarządzenia nr 36/9/2012 Prezydenta Miasta z 20 września 2012 r.⁵⁷.

Według Dyrektora MOPR monitorowanie realizacji zadań statutowych odbywało się np. poprzez analizy sprawozdań placówek i innych dokumentów (np. regulaminów wewnętrznych, planów, dokumentacji wychowanków), opiniowanie m.in. projektów uchwał i projektów zarządzeń Prezydenta dotyczących tych placówek, a także projektów dokumentów w zakresie likwidacji, reorganizacji lub ich przekształcenia, wniosków w sprawach kadrowo-płacowych dyrektorów oraz uczestnictwo pracowników Ośrodka w posiedzeniach zespołów ds. okresowej oceny sytuacji dziecka. Pracownicy Sekcji ds. placówek opiekuńczo-wychowawczych wizytowali placówki i udzielali konsultacji w bieżących sprawach. Organizowano spotkania z przedstawicielami placówek. W okresie epidemii prowadzony był stały monitoring sytuacji w placówkach, w tym zdrowotnej, kontaktów wychowanków z rodzicami biologicznymi, organizacji nauki zdalnej i czasu wolnego, wyposażenia w środki ochrony osobistej.

(akta kontroli tom III str. 151-154, 159-173)

9.4. W latach 2019-2021 Dział kontroli przeprowadził siedem kontroli placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym cztery planowe i trzy zlecone. W trzech placówkach nie stwierdzono nieprawidłowości.

W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego stwierdzono nieprawidłowości w zakresie pieczy nad wychowankami, oraz nieprzestrzeganie niektórych przepisów ustawy o pieczy zastępczej, rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej⁵⁸ oraz regulaminu organizacyjnego.

Kontrola w publicznej placówce opiekuńczo-wychowawczej dotyczyła jej funkcjonowania w czasie obowiązywania obostrzeń związanych z pandemią. Stwierdzone uchybienie dotyczyło opuszczenia placówki przez wychowankę.

Kontrola w kolejnej publicznej placówce wykazała istnienie konfliktu pomiędzy dyrektorem, kadrami wychowawczą i pracownikami, którym objęci zostali także wychowankowie. W jego rozwiązanie MOPR zaangażował Okręgową Inspekcję Pracy, która przeprowadziła w placówce kontrolę.

Uchybienia o charakterze formalno-prawnym stwierdzono w niepublicznej placówce opiekuńczo-wychowawczej.

⁵⁷ Zarządzenie w sprawie ustalenia zakresu i sposobu sprawowania nadzoru nad działalnością jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej Gminy Lublin – miasta na prawach powiatu przy pomocy MOPR, które następnie zostało zmienione zarządzeniem nr 23/2/2013 Prezydenta Miasta Lublin z 8 lutego 2013 r. w tej sprawie.

⁵⁸ Dz. U. Nr 292, poz. 1720.

Sformułowane przez MOPR zalecenia przyjęte zostały do realizacji.
(akta kontroli tom III str. 159-172, 174-197)

9.5. W latach 2019-2021 Urząd Miasta nie planował i nie przeprowadził kontroli w MOPR, rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Według informacji Prezydenta Miasta brak kontroli w Ośrodku spowodowany był przeprowadzeniem przed tym okresem kontroli kompleksowej (w 2014 r.⁵⁹).

Kontrola ta nie dotyczyła realizacji przez MOPR zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Według Prezydenta czynności kontrolne w odniesieniu do rodzin zastępczych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych były prowadzone przez MOPR, gdyż wiedza Ośrodka o ich funkcjonowaniu miała szerszy zakres.

W 2021 r. pracownicy Działu kontroli przeprowadzili kontrolę w zakresie sprawdzenia realizacji zadań przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej określonych w ustawie o pieczy zastępczej. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.
(akta kontroli tom III str. 259-266, 465-487, 570-581)

9.6. W okresie objętym kontrolą, wystąpił jeden przypadek, w którym Dyrektor MOPR, działając z upoważnienia Prezydenta Miasta, zawiadomiła sąd na podstawie art. 71 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej, że rodzina zastępcza nie wypełnia swoich funkcji. W zawiadomieniu poinformowano sąd o realnej sytuacji w rodzinie zastępczej, zwracając uwagę na zachowanie dziecka potencjalnie zagrażające jego zdrowiu i życiu oraz zdrowiu i życiu domowników, na które nie reagowali opiekunowie zastępczy.

(akta kontroli tom III str. 263-264)

9.7. W latach 2019-2021 do Prezydenta Miasta wpłynęło 30 skarg dotyczących różnych zakresów działalności MOPR, w tym większość nie była związana z funkcjonowaniem pieczy zastępczej. Trzy skargi (jedna z 2020 r. i dwie z 2021 r.) dotyczyły placówek opiekuńczo-wychowawczych. Dwie zostały uznane przez Prezydenta za bezzasadne. Jedną przekazano do MOPR (w grudniu 2021 r.) w celu zbadania (nieprawidłowości w jednej z placówek opiekuńczo-wychowawczych).

(akta kontroli tom III str. 260-262)

9.8. MOPR sporządzał sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania przez Miasto zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy o pieczy zastępczej i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy. Sprawozdania przekazane zostały w cyklach półrocznych do Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie z zastosowaniem systemu teleinformatycznego. Dane zawarte w sprawozdaniach były zgodne z danymi przedstawionymi przez MOPR

(akta kontroli tom III str. 155-156, 198-203, 207-257)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności MOPR w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W umowie zlecenia⁶⁰ o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej z dnia 1 marca 2019 r.⁶¹ nie określono:
 - zakresu niezbędnej pomocy w razie choroby osób tworzących rodzinę zastępczą lub problemów z powierzonymi dziećmi, co było wymagane przepisem art. 54 ust. 3 pkt 11 ustawy o pieczy zastępczej,

⁵⁹ W zakresie prawidłowości prowadzenia gospodarki finansowej w 2013 r.

⁶⁰ Nr 2.MOPR.D-PZAR.2019.

⁶¹ Zmieniona aneksem nr 1 z 5 czerwca 2019 r. – obowiązującym od 1 kwietnia 2019 r.

- wysokości kosztów utrzymania i eksploatacji lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, w którym ma być pełniona funkcja rodziny zastępczej, wbrew wymogom art. 54 ust. 3 pkt 12a powołanej ustawy.

Dyrektor MOPR nie wyjaśniła przyczyn powstałej nieprawidłowości. Stwierdziła, że projekt umowy został opracowany we współpracy z radcą prawnym i przez niego zaparafowany. Z osobą bezpośrednio zaangażowaną w sporządzanie umów została rozwiązana umowa o pracę. Dodała jednocześnie, że niezwłocznie podjęto działania naprawcze zmierzające do wprowadzenia wymaganych elementów umowy.

Według informacji z 8 kwietnia 2022 r. projekt aneksu był w trakcie konsultacji z radcą prawnym MOPR.

(akta kontroli tom I str. 532-536, 543-545, 549-555)

2. Niezgodnie z wymogiem art. 46 ust. 2 pkt 11 ustawy o pieczy zastępczej, rejestr danych o osobach pełniących funkcję rodziny zastępczej lub prowadzących rodzinny dom dziecka nie zawierał danych niezbędnych do stwierdzenia, że dana osoba może sprawować właściwą opiekę nad dzieckiem, tj. wynikających z zaświadczenia lekarskiego oraz opinii, o których mowa w art. 42 ust. 1 pkt 5 przedmiotowej ustawy. Stwierdzono, że wbrew wymogom art. 46 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej, pięć rodzin zastępczych nie przedstawiło opinii psychologicznych o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, a jedna z rodzin, pomimo wezwań, także zaświadczenia o stanie zdrowia. Termin ich przedstawienia minął odpowiednio: 7 grudnia 2020 r., 30 stycznia i 18 listopada 2021 r. oraz 10 i 13 stycznia 2022 r.

Według Kierownika Działu pieczy zastępczej: w związku z zarządzeniem nr 55/2020 Dyrektora MOPR z 28 maja 2020 r. w sprawie organizacji obsługi interesantów w MOPR poprzez wdrożenie działań zmierzających do zmniejszenia bezpośredniej obsługi klientów, ustalono, że aktualizacja opinii psychologicznych osób objętych rejestrem, o którym mowa w art. 46 ustawy o pieczy zastępczej, zostanie przeprowadzona po uzyskaniu informacji o pozytywnej ocenie stanu bezpieczeństwa wynikającej z analizy sytuacji związanej z rozprzestrzenianiem się SARS-COV-2.

(akta kontroli tom II str. 3-4, 13-29, 38-45, 119-128, 140, 424-428)

3. MOPR nie zapewnił rodzinom zastępczym oraz rodzicom dzieci (niepozbawionym władzy rodzicielskiej), udziału w posiedzeniach w sprawie oceny sytuacji dzieci, co było niezgodne z art. 130 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej. W okresie pandemii COVID-19, tj. od 16 marca 2020 r. do marca 2022 r. nie podjęto skutecznych działań w celu umożliwienia ww. osobom udziału w tych posiedzeniach w formie zdalnej, nie zorganizowano odpowiedniego miejsca ani nie zapewniono minimalnego wyposażenia technicznego w tym celu.

Dyrektor MOPR wyjaśniła, że brak było możliwości lokalowych i technicznych do zapewnienia zdalnego udziału rodzin zastępczych i rodziców biologicznych w posiedzeniach dotyczących oceny sytuacji dzieci w okresie pandemii.

Ogłędziny warunków lokalowych, w których oceny takie odbywały się - także w 2019 r. w formie stacjonarnej - również nie zapewniały intymności i pełnego zabezpieczenia wrażliwych informacji. Posiedzenia przeprowadzano wówczas w niewielkim (około 15 m²) pokoju, w którym - równoległe do zaproszonych na posiedzenie - pracował zespół pięciu specjalistów, tj. pedagogów i psychologów. Posiedzenia były przeprowadzane w czasie, w którym pracownicy niebiorący udziału w posiedzeniu, wykonywali swoje bieżące obowiązki.

Według Dyrektora MOPR działania w zakresie zapewnienia odpowiednich warunków lokalowych zakończyły się niepowodzeniem „z uwagi na ograniczenia budżetowe”.

Nie wskazała działań jeśli chodzi o pozyskanie sprzętu komputerowego na ten cel w okresie objętym kontrolą.

Prezydent Miasta nie odniósł się bezpośrednio do kwestii ewentualnych potrzeb MOPR w zakresie środków budżetowych lub wyposażenia technicznego niezbędnych do pełnej realizacji przedmiotowego zadania przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Stwierdził, że „pozostałe potrzeby”, w szczególności w zakresie wyposażenia Ośrodka w środki techniczne, „zostały odłożone do realizacji w późniejszych terminach”, z uwagi na trudną sytuację budżetową spowodowaną spadkiem dochodów budżetowych i systematycznie zmniejszającymi się wpływami z tytułu podatków. Dodał, że „Miasto ma świadomość utrudnień występujących w poszczególnych lokalizacjach Ośrodka, w tym w siedzibie przy ul. Poniatowskiego”.

(akta kontroli tom I str. 550, 556-557, tom III str. 539-552, 560-564, 570-572)

4. Podanie nierzetelnych danych w sprawozdaniach z realizacji zadań z zakresu systemu pieczy zastępczej za 2020 r. i za 2021 r., przekazanych do akceptacji Zastępcy Prezydenta Miasta i do wiadomości Radzie Miasta, W sprawozdaniach tych zapisano, że w ocenach sytuacji dzieci przebywających w pieczy zastępczej „mogli uczestniczyć ich opiekunowie zastępczy, a także rodzice naturalni, jeśli nie zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej”, a także, że o terminach posiedzeń zespołu oceniającego „zawiadamiano” rodziców biologicznych, opiekunów zastępczych dzieci. Podczas gdy od 16 marca 2020 r. do marca 2022 r. nie zapraszano do udziału w posiedzeniach w sprawie oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinach zastępczych żadnych osób z zewnątrz, tj. spoza MOPR, ani nie wysyłano do nich zaproszeń/zawiadomień do udziału w tych posiedzeniach.

Dyrektor MOPR wyjaśniła, że stwierdzenia zawarte w sprawozdaniach „są faktycznie nieścisłe lub stanowią oczywistą omyłkę, a zarazem przeoczenie ze strony osób odpowiedzialnych za jego sporządzenie”. Dodała, że Ośrodek Adopcyjny w latach 2020-2021 był informowany w formie pisemnej o terminach posiedzeń w sprawie oceny sytuacji dziecka. Do połowy marca 2020 r. powiadamiane były także inne osoby uprawnione do uczestnictwa w posiedzeniach. Przed ogłoszeniem stanu epidemii i wprowadzeniem obostrzeń oceny przebiegały w sposób przewidziany w ustawie. Po wprowadzeniu ograniczeń w zakresie bezpośrednich kontaktów, co miało swoje konsekwencje w sposobie przeprowadzania ocen, pracownicy MOPR kontaktowali się telefonicznie z opiekunami zastępczymi oraz osobami współpracującymi z rodziną dziecka w celu poinformowania o terminie posiedzenia oraz uaktualnienia danych o funkcjonowaniu podopiecznego i rodziny. Jednocześnie rodziny były informowane, iż oceny sytuacji dziecka odbywają się bez ich osobistego udziału.

(akta kontroli tom III str. 118, 441-442, 539-552, 560-564)

5. Nie dokumentowano wysłuchania dziecka, o którym mowa w art. 4a ustawy o pieczy zastępczej, przy dokonywaniu oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, w sytuacji jeżeli jego wiek i stopień dojrzałości na to pozwalały, oraz nie dokumentowano czy, stosownie do okoliczności, uwzględnione zostało jego zdanie.

Kierownik Działu pieczy zastępczej nie wskazała przyczyn braku takich informacji w objętej badaniem dokumentacji. W jej ocenie ustalenia pozyskiwane podczas rozmów koordynatorów z dziećmi były uwzględniane w bieżących ocenach dzieci, lecz nie wskazała przykładów takiego działania w badanej dokumentacji.

Szczegółowa analiza dokumentacji dziecka, w przypadku którego stwierdzono niezasadność dalszego pobytu w aktualnej rodzinie zastępczej, ze względu na niewywiązywanie się opiekunów z obowiązków opiekuńczo-wychowawczych, nie

pozwoliła na stwierdzenie czy i w jaki sposób dziecko odniosło się do swojej sytuacji i jakie było jego zdanie.

(akta kontroli tom II str. 353-358, tom III str. 491-493)

6. W czterech przypadkach dokonano modyfikacji PPD poza posiedzeniem w sprawie oceny sytuacji dziecka, mimo, że art. 129 pkt 3 ustawy o pieczy zastępczej stanowi, że organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej (...) w celu „modyfikowania planu pomocy dziecku”, a według art. 130 ust. 1 ww. ustawy ocena taka jest dokonywana na posiedzeniu w ww. sprawie.

Koordinatorzy rodzinnej pieczy zastępczej wyjaśnili, że dostrzegli konieczność aktualizacji PPD, gdyż minęły określone w planie terminy realizacji wyznaczonych zadań i trzeba było je przedłużyć. W jednym przypadku wskazano na potrzebę ujednoczenia terminów realizacji poszczególnych zadań.

(akta kontroli tom III str. 498, 504, 509, 518)

7. Niedochodzenie - w terminie określonym w art. 38 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej - świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej. Pozew o alimenty od rodziców biologicznych dziecka został skierowany dopiero 14 lutego 2022 r., mimo, że dziecko zostało umieszczone w rodzinie zastępczej 20 grudnia 2019 r. i termin, po upływie którego ich dochodzenie było obligatoryjne, minął 20 grudnia 2020 r. Oznaczało to, że podjęcie czynności mających na celu dochodzenie świadczeń alimentacyjnych nastąpiło dopiero po ponad dwóch latach od umieszczenia dziecka w pieczy.

Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej sprawująca opiekę nad rodziną, wyjaśniła, że projekty pozwów zostały przygotowane w ustawowym terminie, a następnie przekazane do Sekcji obsługi prawnej Ośrodka. Dalsze procedowanie i skierowanie pozwów do sądu wynikało z „płynności w pracy radców prawnych MOPR”.

Dyrektor MOPR przywołała informacje podane przez koordynatora. Dodała, iż radca prawny, który był zatrudniony do obsługi Działu pieczy zastępczej, pomimo wielokrotnych ponagleń, nie wywiązał się terminowo ze swoich obowiązków. Pozwy zostały przekazane do sądu po przejęciu obsługi prawnej przez innego radcę prawnego.

(akta kontroli tom II str. 502-507, 518-520, 522-524, 526-528, 530-532, 599-607, tom III str. 497-499, 501-505, 583-587)

8. W trzech przypadkach – do dnia rozpoczęcia niniejszej kontroli - nie złożono do właściwego sądu wniosków o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dzieci celem uregulowania ich sytuacji prawnej, co naruszało art. 47 ust. 7 ustawy o pieczy zastępczej, zgodnie z którym, w przypadku nieprzekazania do sądu w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej informacji, o której mowa w ust. 6, organizator rodzinnej pieczy zastępczej składa do właściwego sądu wnioski wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem uregulowania jego sytuacji prawnej. W badanych przypadkach termin 18 miesięcy od dnia umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej minął odpowiednio: 14 lipca 2020 r., 27 maja i 20 czerwca 2021 r.

W pierwszym przypadku koordynatorka sprawująca opiekę nad rodziną stwierdziła, że termin 18 miesięcy minął w lipcu 2020 r., kiedy nie było jeszcze rozstrzygnięte postępowanie o ograniczenie władzy rodzicielskiej, które zakończyło się 11 marca 2021 r. Nie odniosła się jednak do braku działań w okresie, który nastąpił po tej dacie. W drugim koordynatorka wyjaśniła, że wniosek nie został złożony ze względu na „skomplikowaną i niepokojącą sytuację w rodzinie zastępczej dziecka”. W trzecim, jako powód zaniechania koordynatorka podała toczącą się sprawę karną rodziców o stosowanie przemocy wobec małoletnich dzieci.

Odnosząc się do pierwszego przypadku Dyrektor MOPR potwierdziła, że w czasie kiedy upłynął termin 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej nie było zasadne występowanie z wnioskiem o wszczęcie z urzędu postępowania o uregulowanie sytuacji prawnej dziecka, gdyż dopiero po upływie 26 miesięcy od umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej (11 marca 2021 r.) zakończyło się wszczęte z urzędu postępowanie w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Dodała jednocześnie, że matka biologiczna dziecka była objęta wsparciem asystenta rodziny, jednak jej funkcjonowanie jak dotąd nie uległo poprawie. Ponieważ nie stwierdzono ustania przyczyny umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej – Dyrektor MOPR zadeklarowała - złożenie wniosku o wszczęcie postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem uregulowania jego sytuacji prawnej.

W drugim przypadku Dyrektor Ośrodka stwierdziła, że koordynator rodzinnej pieczy zastępczej podejmował działania zmierzające do zebrania informacji niezbędnych do złożenia wniosku. W czasie, gdy prowadzono te czynności zaczęły docierać sygnały, że rodzina zastępcza niewłaściwie wywiązuje się ze swojej funkcji, dlatego pozyskiwano informacje, które mogły mieć znaczenie w kontekście składania wniosku o uregulowanie sytuacji prawnej dziecka. Następnie Dyrektor MOPR wskazała ustalenia dotyczące funkcjonowania rodziny zastępczej, które zostały dokonane w okresie od 31 grudnia 2021 r. - negatywnej oceny tej rodziny, do 30 marca 2022 r., kiedy sąd z urzędu wszczął postępowanie o jej rozwiązanie. Dodała, że aktualnie trwają poszukiwania innych kandydatów na rodzinę zastępczą. Podsumowała, że z uwagi na długotrwały proces gromadzenia informacji istotnych dla sporządzenia uzasadnienia wniosku, jest on obecnie w toku przygotowywania.

Dyrektor MOPR – odnosząc się do przyczyny zaniechania skierowania wniosku do sądu w trzecim przypadku – wyjaśniła, że intencją koordynatora było dołączenie prawomocnego wyroku w sprawie karnej rodziców do wniosku o wszczęcie z urzędu postępowań o wydanie zarządzeń celem uregulowania sytuacji prawnej dzieci, lecz postępowanie wobec rodziców biologicznych dotyczące stosowania przez nich przemocy wobec dzieci nie zakończyło się do dnia dzisiejszego.

W ocenie NIK wymienione okoliczności nie usprawiedliwiały zaniechania złożenia wniosków do czasu rozpoczęcia niniejszej kontroli.

(akta kontroli tom II str. 199-204, 223-248, 285-289, 299-349, 355-362, 608-613,
tom III str. 509, 520, 525, 536-537, 583-587)

9. MOPR nie zapewnił rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym poradnictwa przeciwdziałającego zjawisku wypalenia zawodowego, co było zadaniem organizatora pieczy zastępczej wynikającym z art. 76 ust. 4 pkt 14 ustawy o pieczy zastępczej.

Dyrektor MOPR wyjaśniła, że rodziny zastępcze zawodowe nie zgłaszały do MOPR potrzeby skorzystania z poradnictwa przeciwdziałającego wypaleniu zawodowemu.

(akta kontroli tom III str. 270, 274, 276)

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi
Wnioski

NIK nie formułuje uwag.

1. Określanie w umowach zawieranych z rodzinami zastępczymi zawodowymi elementów wymaganych ustawą o pieczy zastępczej.

2. Dokumentowanie wysłuchania dziecka, o którym mowa w art. 4a ustawy o pieczy zastępczej, przy dokonywaniu oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.
3. Zapewnienie udziału w posiedzeniach w sprawie oceny sytuacji dziecka osobom wskazanym w art. 130 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej.
4. Prowadzenie rejestru danych o osobach pełniących funkcję rodziny zastępczej zgodnie z wymogiem art. 46 ust. 2 pkt 11 ustawy o pieczy zastępczej.
5. Modyfikowanie PPD w wyniku ustaleń dokonanych na posiedzeniach w sprawie oceny sytuacji dziecka.
6. Składanie do właściwego sądu wniosków o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem uregulowania jego sytuacji prawnej w terminach określonych w art. 47 ust. 7 ustawy o pieczy zastępczej.
7. Terminowe podejmowanie czynności mających na celu dochodzenie świadczeń alimentacyjnych, o których mowa w art. 38 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej.
8. Dokładanie należytej staranności przy sporządzaniu sprawozdań z realizacji zadań z zakresu systemu pieczy zastępczej.
9. Zapewnienie rodzinom zastępczym oferty uczestnictwa w poradnictwie przeciwdziałającym zjawisku wypalenia zawodowego zgodnie z art. 76 ust. 4 pkt 14 ustawy o pieczy zastępczej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Lublin, 31 maja 2022 r.

p.o. Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Szempruch

Kontrolerzy:
Anna Kowalska

Główny specjalista kontroli państwowej

/-/

/-/

.....
podpis

.....
podpis

Ewa Kulik
Główny specjalista kontroli państwowej

/-/

.....
podpis

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym
dokonał:

Edward Szempruch — p.o. Dyrektor
Delegatury NIK w Lublinie

.....
podpis